

Stikkerne!

Mads Lange Møller-Larsen, 406959 – Hold Storrud
FORSVARSAKADEMIET | HÆRENS OFFICERSSKOLE

Fødselsdato: 01-01-91

Vejleder: MJ Allan Slott Rasmussen, IMK, FAK.

Antal anslag: 107.003

Afleveret: 08-11-2018

ABSTRACT

This study examines the Danish informants' reasons for treason in concern of giving information about other Danish citizens to the German occupation forces during the second World War in Denmark. Another aim of the study was to see how this knowledge can be used by the Danish Defence in counterinsurgency operations today. **Method:** The study analyses 35 legal papers on civilians acting as informants for the Germans with a hermeneutic analysis schema. The legal papers are from the Danish legal process on treachery during the occupation after the second World War. The hermeneutic analysis schema consists of the four categories of the MICE-theory and another category for the data, that can't be placed in any of the other four categories. **Findings:** The study found the Ego-category to be the most used motive for acting as an informant along with a category outside the MICE-theory. **Conclusion:** The study concludes that five main postulates have relevance for today's human intelligence operations during a counterinsurgency campaign. Furthermore, the study develops a method for cultural knowledge of the human intelligence environment.

INDHOLDSFORTEGNELSE

ABSTRACT	2
1. INDLEDNING.....	6
2. ET HISTORISK OVERBLIK.....	10
2.1 Tysk besættelse af Danmark og dansk samarbejdspolitik	10
2.2 Tyske anti-terror-organer i Danmark	11
2.3 Dansk lovgivning efter besættelsen – Retsopgøret	13
3. TEORETISKE OVERVEJELSER	14
3.1 Counterinsurgency.....	14
3.2 Fra informationer til efterretninger	16
3.3 Human Intelligence.....	19
3.3.1 Typiske årsager for landsvigende virksomhed	20
3.4 Ethiske overvejelser	23
4. METODISKE OVERVEJELSER.....	24
4.1 Den eksistentielle hermeneutik	24
4.2 Historisk forskning.....	25
4.3 Slutning fra beretning	26
4.3.1 Troværdighedsvurdering af sagsakterne	27
4.3.2 Adgang til kilderne	30
4.4 Kildernes ophavssituation	30
4.4.1 Ethiske overvejelser i anvendelsen af sagsakterne.....	32
4.5 Metodisk tilgang i analysen af empirien	32
5. ANALYSE AF SAGSAKTER.....	35
5.1 Money	35
5.2 Ideology.....	36
5.3 Coercion/Compromise.....	38
5.3.1 Frygten for tortur.....	39
5.3.2 Kontakten mellem angiver og tyskerne	39

5.4 Ego	40
5.4.1 Den kvindelige stikker – ”Stickersken”	40
5.5 Andre årsager	42
5.4.1 Uagtsomhed	43
5.6 Soldaten	43
6. DISKUSSION.....	44
6.1 Den historiske samtids særprægs relevans for i dag	44
6.2 I’m in it for the money!	45
6.3 Ideologiens betydning	46
6.4 To tortur or not to tortur...	47
6.5 Egocentrikeren	48
6.6 Shhh... Du ved ikke hvem der lytter	50
6.7 Kildekritisk diskussion	50
7. KONKLUSION.....	52
LITTERATURLISTE.....	53
Historiske kilder	55
BILAG 1: OVERSIGT OVER SAGSAKTERNE	56
BILAG 2: NOTER.....	59

"Now, the reason a brilliant sovereign and a wise general conquer the enemy whenever they move, and their achievements surpass those of ordinary men, is their foreknowledge of the enemy situation."

Sun Tzu

1. INDLEDNING

Danmark har deltaget i counterinsurgency-operationer i Mellemøsten i de seneste 17 år grundet truslen fra islamiske ekstremister mod Danmark og dens allierede. Truslen er efter flere årtier rykket tættere på de danske grænser, dog nu med et nyt ansigt af en gammel bekendt. Dette kan blandt andet ses med Regeringens beslutningsforslag B150 af 2016-17, som blev vedtaget af Folketinget den 23. maj 2017. Beslutningsforslag B150 indeholder en argumentation for Rusland som en ny trussel mod Danmark og dennes NATO-allierede, nærmere bestemt Polen og Baltikum (Folketinget, 2017). Danmark har i dag udstationeret styrker i Estland med henblik på at afskrække en mulig russisk intervention i området. Såfremt Rusland ønsker at intervenere, kan det igen være nødvendigt for danske styrker at skulle engagere sig i en counterinsurgency-operation. Dette kan blandt andet ses i Forsvarets Efterretningstjenestes høje risikovurdering af Ruslands ønske om at anvende de danske styrkers tilstedeværelse i Estland til at påvirke det russisksprogede mindretal (Folketinget, 2017: 3).

Sandsynligheden for, at danske styrker skal engageres i et counterinsurgency-scenarie i Baltikum eller fortsat i Mellemøsten, eksisterer. Et succesfuldt udfald på nogle af disse scenarier vil kræve en bedre forståelse af forholdene om counterinsurgency. I fagbladet 'Officeren' fra oktober 2018 blev Chefen for Forsvarsakademiet interviewet om akademiets rolle i hæren. Kontreadmiral Henrik Ryberg forklarer: "*Som vi ser fremtiden, bliver behovet for viden langt større, og det skal vi understøtte*" (Officeren, 2008: 12). Kontreadmiral Ryberg understreger behovet for uddannelser og forskning, der skaber viden, som Forsvaret kan drage nytte af i fremtidens konflikter. Det efterfølgende spørgsmål her kunne være; Hvordan skabes viden om counterinsurgency, som kan bruges i fremtiden?

Svaret på dette kan findes i forskningen selv. Scheipers (2014) understreger i sin artikel, at undersøgelsen af irregulær krigsførelse kan føre til værdifulde analytiske og kritiske perspektiver i studiet af counterinsurgency-kampagner og -doktriner. Scheipers (2014) viser, hvordan analysen af historiske begivenheder kan bidrage til udviklingen af viden om counterinsurgency, som er absolut relevant for nutidens counterinsurgency-kampagner. Denne erkendelse åbner for historiske undersøgelser af oprør, irregulær krigsførelse og lignende. Endvidere er denne åbning relativ stor, og da dette projekt ikke kan indeholde undersøgelser af alle forhold i forbindelse med counterinsurgency-operationer, ønskes det at finde et særligt relevant, militært tema i en counterinsurgency-kontekst. I konfereringen med David

Kilcullen, som er forfatter til flere tekster om counterinsurgency i det 21-århundredede, viser der sig et relevant tema. Kilcullen (2006a: 123-124) foreslår, at counterinsurgents ikke fokuserer på *Secret intelligence*, da efterretningsparadigmet med hemmelig efterretningsindhentning gennem andre nationalstater ikke er velegnet til moderne counterinsurgency-scenarier. Derimod foreslår Kilcullen (2006a) blandt andet at anvende Human Intelligence i forsøget på at forstå "*the cultural and demographic jungle of population groups*", som findes i moderne counterinsurgency scenarier (Kilcullen, 2006a: 124). Kilcullen (2006b) bidrager yderligere med et perspektiv fra kompagniniveauet, om hvilke forhold kompagniet skal være opmærksomme på i counterinsurgency-scenarier. Artiklens anbefalinger er, at kompagniet skal forsøge at forstå den kulturelle, demografiske og geografiske kontekst, som kompagniet skal agere i. I den forbindelse er open-source kilder og områdets befolkning relevant. Human Intelligence bør dermed være en del af kompagniets kompetencer (Kilcullen, 2006b). Det militære tema i projektet er dermed human intelligence i en counterinsurgency-operation. Den primære informations kilder ved human intelligence er gennem det, der populært kaldes spioner (Hughes-Wilson, 2017: 71).

Sun Tzu inddeler spioner i fem kategorier. I denne henseende er den første kategori den mest interessante – *Native spies* (Sun Tzu, 1998: 52). Hughes-Wilson (2017: 6) kalder også samme kategori for *Local inhabitants*, hvilket er mere rammende for selve kategorien. Denne betegnelse for human intelligence beskriver indhentningen af informationer om modstanderen gennem ansættelse af indbyggere fra samme land som modstanderen (Sun Tzu, 1998: 52). Årsagen til, at netop denne kategori er den mest interessante, er udtalelsen i et illegalt blad fra den danske modstandsbevægelse. I *De Frie Danske* blev Danmark i 1944 beskrevet som "Stikkernes land" (Lundtofte, 2003: 124). 'Stikker' er en nedsættende sproglig vending om danskere, som videregav informationer til tyskerne under Anden Verdenskrig. Det er samtidigt stikkeren, der er en af de vigtigste informationskilder i human intelligence-operationer. Stikkerens (som fremover vil kaldes for angiveren) betydning for den tyske besættelsesmagt var afgørende for bekæmpelsen af modstandsgrupperne i Danmark under Anden Verdenskrig (Lundtofte, 2003: 125). Til at bidrage med viden til human intelligence-operationer ønskes det at belyse denne vigtige informationskilde. Derfor er projektets problemformuleringen således:

Hvilke motiver eller årsager havde angivere i den danske befolkning for at angive andre danskere til den tyske besættelsesmagt i årene 1940-1945 samt hvordan kan denne viden anvendes af det danske Forsvar i counterinsurgency-operationer i dag?

Formålet er dermed ikke at undersøge, hvordan danske soldater mest effektivt vinder i Estland, hvis Rusland forsøger sig med et oprør, men er et udtryk for et ønske om at bidrage med viden fra et krigshistorisk eksempel til vores forståelse af human intelligence i counterinsurgency-operationer.

Dette projekt viser på baggrund af MICE-teorien, at Ego-kategorien er det hyppigst anvendte motiv for angiveri. Endvidere viser projektet, at en kategori uden for MICE-teorien har samme hyppige anvendelse som Ego-kategorien. Disse fund har dog skabt mere generel viden om fænomenet 'angiveri'. Denne viden kan formuleres i fem overordnede påstande, hvis belæg kan findes i projektet: 1) MICE-kategorierne er ikke ligeværdige, da de anvendte metoder til indhentning af informationers legitimitet ikke er ens i befolkningens øjne. 2) Angiveri opstår på baggrund af en overensstemmelse mellem individets ideologi og counterinsurgents ideologi. 3) Frygten for tortur kan anvendes af dem, som ikke torturerer. 4) Samfundets syn på kvinden har betydning for anmeldelserne. 5) Uagtsomhed er endnu et motiv for angiveri, dog et ubevidst et af slagsen.

Yderligere fremlægger projektet en forholdsvis enkel metode til at forstå en anden kultur, hvori staten skal gennemføre counterinsurgency-operationer. Metoden består i, at soldaten søger at afdække hvilke spørgsmål, en indfødt efterforsker ville stille en angiverianklaget. Dette vil give et indblik i, hvilke motiver der i kulturen findes mest plausible i angiverisager.

Den anvendte historiske metode i dette projekt er det, som kaldes *slutning fra beretning*. Slutning fra beretning bygger på fortolkninger af en historisk kilde. Dette projekt anvender retssager fra retsopgøret efter Anden Verdenskrig, hvor angivere og andre landssvigere blev dømt og straffet. Projektet har anvendt sagsakter fra Ankenævnet (AN) i henhold til § 8 i Lov 260 af 01.06.1945, da retssagerne indeholder angivernes motiver for angiveri set fra flere perspektiver, da der i retssager anvendes vidner i domsfældelsen. Til analysen af disse sagsakter bliver MICE-teorien anvendt, som beskriver de typiske årsager for landsforræderi – Money, Ideology, Coercion og Ego. Efterfølgende bliver analysens fund diskuteret med et fokus på etik og anvendelse i nutiden.

I projektet er der anvendt et Harvard-style referencesystem i henvisningen til videnskabelige kilder, hvilket fungerer på samme måde som Chicago-style referencesystemet (author, date). I henvisningen til de historiske kilder er fodnoter blevet anvendt. I projektet er det valgt at anvende de engelske termer 'insurgency', 'counterinsurgency' og 'human intelligence', da disse er mere retvisende i forhold til de danske oversættelser af disse ord.

2. ET HISTORISK OVERBLIK

Inden projektets teoretiske og metodiske overvejelser vil blive fremført, gennemgås her den historiske kontekst, som projektets empiri er skabt i. Det historiske overblik er en ganske kort gennemgang af de mest essentielle dele af de relevante forhold, som har betydning for forståelsen af den samtid, som analysen og diskussionen vil binde sammen med nutidige forhold.

2.1 Tysk besættelse af Danmark og dansk samarbejdspolitik

Den 9. april 1940 om morgenen blev Danmark angrebet af Nazityskland. Efter korte kampe i København og Sønderjylland overgav Danmark sig til den militære overmagt. Det danske Forsvar var ikke beredt til at kunne imødegå de tyske militære enheder. Dette var starten på en kollaboration mellem den danske stat og det tyske rige. Det tyske rige var under Adolf Hitlers ledelse på jagt efter det han kaldte 'Lebensraum' i Mein Kampf. 'Lebensraum' er i denne forbindelse et udtryk for et tysk ønske om at udvide sit territorium, samt et racemæssigt "rent" Europa. Intet af dette har direkte betydning for dette projekts formål, dog fik disse ambitioner indirekte betydning for den tyske besættelse af Danmark. Danmark var ikke et af Nazitysklands primære militære mål i udvidelsen af deres territorium. Efter den succesfulde okkupering af Danmark og Norge angreb Nazityskland omkring en måned senere Frankrig og Benelux-landene og dernæst forsøgte Adolf Hitler i 1941 at undertvinge Sovjetunionen sin magt med Operation Barbarossa. Til disse offensive operationer skulle der allokeres enorme ressourcer i både mandskab og materiel. Derfor var det vigtigt for Nazityskland, at de ikke behøvede at have store ressourcer bundet til Danmark. Dette var et af de tyske motiver for at indgå i et samarbejde med den danske regering og lade denne have kontrol med domstolene og politiet indtil august 1943 (Kirchhoff, 2015: 114). Et dansk motiv for at indgå i et samarbejde med tyskerne var, for at kunne fastholde kontrollen med Danmark og dermed sikre den danske befolkning mod overgreb fra tyskerne (Kirchhoff, 2015). I mellemtiden betød samarbejdspolitikken, at regeringen, folketinget og kongehuset måtte opfordre dets statsborgere til ikke at gøre modstand mod besættelsesmagten. Til at imødegå eventuelle modstandsgrupper og opretholde besættelsen af Danmark havde Nazityskland nogle enheder "udstationeret" i Danmark. Grunden til at udstationeret er sat i citationstegn er, at nogle af disse enheder bestod af danske statsborgere. Visse centrale enheder vil i nedenstående afsnit blive præsenteret.

2.2 Tyske anti-terror-organer i Danmark

Dette afsnit indeholder en kort gennemgang af nogle af de organisationer, som tyskerne anvendte i deres kamp mod modstandsbevægelsen og til opretholdelse af ro og orden på tyske præmisser. Disse er relevante grundet deres omtale i sagsakterne fra retsopgøret efter besættelsen og de skaber et overblik over den kontekst, hvori de tiltalte fra sagsakterne har bedrevet landssvigende virksomhed i.

Dansk politi:

Politiet er naturligvis den udøvende magts manifestation i samfundet. Idet regeringen står med ansvaret for at udøve den magt, som er dem pålagt af den lovgivende magt, Folketinget, vil politiets ageren være konsekvensen af Folketingets politik og vedtagelse af love. I denne kontekst betyder dette, at politiet reelt havde opgaver for tyskerne på grund af samarbejdspolitikken. Indtil at politiet blev taget i september 1944 fungerede det danske politi, som normalt med nogle ændringer fra tyskernes side. Disse ændringer er ikke centrale for projektet, men i stedet er tilstedeværelse af et velfungerende politi centralt, da det gav danske statsborgere en mulighed for at anmelde almindelige kriminelle forhold til danske politifolk og ikke til nazistiske organisationer.

DNSAP:

Danmarks nationalsocialistiske arbejderparti (DNSAP) var den danske udgave af det tyske *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* (NSDAP). DNSAP var det nazistiske og demokratiske parti, som forsøgte at få politisk indflydelse i Folketinget ved blandt andet valget i 1939, hvor partiets formand Frits Clausen blev valgt ind. Medlemskabet af denne politiske organisation fungerede på samme måde, som ved medlemskab af andre politiske partier. (Christensen et al., 2006: 29)

Frikorps Danmark:

Frikorps Danmark var en enhed under det tyske Waffen-SS, som var den militære gren af SS (*Schutzstaffel* – Beskyttelseskorps), som blev grundlagt til beskyttelse af Hitler og andre vigtige personer i partiet. Frikorps Danmark var en næsten ren dansk enhed og blev dannet med henblik på at danskere kunne indgå i kampen mod det kommunistiske Sovjetunionen. (Christensen et al., 2006: 11ff)

Schalburgkorpset:

Korpset blev dannet i slutningen af 1942 af Heinrich Himmler som et dansk SS-korps (*Schutzstaffel* – Beskyttelseskorps) under ledelse af K.B. Martinsen. Til forskel for Frikorps Danmark var Schalburgkorpset uafhængig af DNSAP og dermed direkte underlagt det tyske SS. Korpsets opgave var at rekruttere, uddanne og nazificere unge danskere, som derefter kunne melde sig til fronttjeneste (Lundtofte, 2014: 29).

Hipo:

Schalburgkorpset havde en efterretningstjeneste kaldet ET, hvor dennes femte afdeling var sortklædte hjælpepolitifolk, deraf navnet Hipo (*Hilfspolizei - Hjælpepoliti*). Hovedopgaven for Hipo var razziaer, modstandsbekæmpelse og direkte assistance til det tyske sikkerhedspoliti (Lundtofte, 2014: 120). Hipo blev etableret på baggrund af nedlæggelsen af det danske politi i september 1944 for at skabe en mere pålidelig politistyrke for tyskerne. (Lundtofte, 2014: 99)

Gestapo:

Den 26. april 1933 blev *Geheime Staatspolizei* (Det hemmelige statspoliti) etableret af Herman Göring i Berlin. *Geheime Staatspolizei* blev inden længe kendt som Gestapo og var ikke underlagt de i forvejen etableret politimyndigheder. Gestapo var et politisk parti, hvis formål var at bekæmpe "folke- og statsfjender". Det vil sige at de havde til opgave at lokalisere og arrestere alle de befolkningsgrupper, som nazisterne anså for at være deres fjender. Det tæller blandt andet jøder, kommunister og såkaldte 'asociale' mennesker, som ikke var blevet overbevist om Nazismens betydning. Gestapo blev særlig kendt for deres brug af kollektive repressalier, såsom henrettelser og deportationer til kz-lejre, og deres udbredte brug af tortur i bekæmpelsen af partisan- og modstandsgrupper i de okkuperede lande (Lundtofte, 2003: 10ff). Endvidere anvendte Gestapo yderligere en anden metode til informationstilegnelse – Penge. En Gestapomand blev i *De Frie Danske* i marts 1944 citeret for at udtale, at: "Man intet Sted saa let kunde købe almindelige Mennesker for Penge" (Lundtofte, 2003: 124). Det antyder dermed at tyskerne havde relativt let ved at tilegne sig informationer gennem betalinger. Blandt andet anvendte de dusører på personer, som var mistænkt for drift af illegal virksomhed (Se eksempel i Tamm, 1997: 38).

2.3 Dansk lovgivning efter besættelsen – Retsopgøret

Efter befrielsen i maj 1945, blev der allerede fra juni vedtaget ny lovgivning, omkring hvordan staten skulle håndtere de nu af staten ansete landsforrædere. Under besættelsen havde, grundet samarbejdspolitikken, retorikken fra den danske stat været at mane til ro, hvilket betød at danske statsborgere skulle holde sig fra sabotage og spionage rettet mod den tyske besættelsesmagt. Dette skabte en situation hvor dansk lovgivning naturligvis ændrede sig, for at den danske stat kunne tilpasse sig det tyske riges ekspansive ambitioner i resten af Europa. Derfor ændrede lovgivningen sig igen efter besættelsen, da Danmark igen blev en suveræn stat. Forskellen fra normale procedure ved lovændringer er at nye vedtagne love, kun er gældende fra den dag, de er blevet vedtaget. Efter besættelsen eksisterede et moralsk dilemma, som skabte muligheden for at vedtage love, som virkede med tilbagevirkende kraft (Tamm, 1997). Det er usædvanligt for en retsstat at indføre love med tilbagevirkende kraft. De love som den danske stat fik vedtaget, baserede sig på et ønske om at kunne retsforfølge de danske statsborgere, som på nogen måde havde hjulpet det tyske rige. Den centrale lov i denne henseende er Lov Nr. 260 af 1. juni 1945 om Tillæg til Lov om rettens Pleje vedrørende Behandling af Sager angående Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed m.v., som beskriver hvordan den danske retsstat skulle forholde sig til danske statsborgers gøren under de forhold besættelsen havde skabt. Domsafsigelsen og strafudmålingen i forhold der blev gjort ulovlige med tilbagevirkende kraft, er beskrevet i Lov Nr. 259 af 1. juni 1945 om Tillæg til Borgerlige Straffelov angående Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed. Denne lov er central for dette projekt, da projektets empiri bygger på retssager, hvis hjemmel er lov nr. 259 af 1 juni 1945. (Tamm, 1997). I retsopgøret efter Anden Verdenskrig blev 13.521 danskere retsforfulgt for diverse landsvigende forhold. Af de 13.521 danskere blev 903 mænd og 400 kvinder dømt for angiveri (Tamm, 1997: 776-777). I den forbindelse indeholder sagsakterne fra retsopgøret mellem 1945-1954 tiltaltes forklaringer på, hvorledes den tiltalte enten blev kontaktet eller kontaktede de tyske institutioner.

3. TEORETISKE OVERVEJELSER

Projektet består af tre teoretiske dele, som har betydning for analysen af empirien. Del ét i projektets teoretiske afsnit indeholder en gennemgang af projektets udgangspunkt i forhold til counterinsurgency. Del to indeholder en kort refleksion over projektets etiske kontekst, da det danske Forsvar er i en anden situation i dag, end Nazityskland var under Anden Verdenskrig. Del tre i projektets teoretiske afsnit indeholder et overblik over efterretningsarbejdet og hvilke typiske årsager der findes til landsvigende virksomhed. Overblikket over efterretningsarbejdet indeholder selvsagt et fokus på indsamlingen af efterretninger gennem menneskelige kilder.

3.1 Counterinsurgency

Dette teoretiske afsnit er tænkt som et led i argumentationen, som vil forekomme i diskussionen af den viden analysen vil frembringe. I forrige kapitel blev det nævnt, at tyskernes anti-terror organer blandt andet anvendte tortur, trusler og andre etisk forkastelige metoder til indhentning af informationer fra menneskelige kilder. Det etiske perspektiv vil blive beskrevet i et senere afsnit. Foreløbig rettes opmærksomheden mod rammen hvori disse efterretningsindhentende metoder blev udført. I indledningen af projektet blev rammen sat med en benævnelse af counterinsurgency-begrebet. Her præsenteres derfor en yderligere definition og forklaring af projektets counterinsurgency perspektiv.

"Counterinsurgency (COIN) is comprehensive civilian and military efforts taken to simultaneously defeat and contain insurgency and adress its core grievances" (JP 3-24, 2009: x)

For det første understreger definitionen, at grundlaget for counterinsurgency er, at et insurgency finder sted, som en regering ønsker bekæmpet. Bekæmpelsen kan forekomme forskelligt alt efter det teoretiske perspektiv. I dette projekt er der valgt en befolkningscentreret tilgang, hvilket har fokus på civilbefolkningen i højere grad end nedkæmpelse af modstanderen, hvorfor den danske betegnelse 'oprørsbekæmpelse' kan være misvisende for de aktiviteter der kan forekomme i en counterinsurgency-operation. Videre beskriver definition overordnet hvilke to midler en counterinsurgent kan anvende i sit foretagne – civile og militære. Yderligere understreger reglementet, at disse midler skal anvendes samtidigt, for at kunne adressere kerneproblemet i oprøret. I dette citat bliver det understreget, hvorfor et oprør opstår. Det er grundet nogle *grievaneces* ("klager"), som er opstået på baggrund af en oplevet uretfærdighed eller en foruroligende lidelse. Denne definition giver to

følgeslutninger. For det første må efterretninger være essentielle for at kunne forstå oprørernes *grievances*. For det andet handler counterinsurgency i amerikansk forstand ikke om at nedkæmpe insurgents, men at løse de problemer, der måtte være mellem en regering og oprørerne. Dette kan beskrives som en befolkningscentreret tilgang, hvilket også fremgår eksplicit af reglementet (JP 3-24, 2009).

Generelt kan counterinsurgency opdeles i to overordnede tilgange. Den befolkningscentreret tilgang og den fjendecentreret tilgang (Paul et al., 2016: 1022). Disse tilgange indeholder hver for sig generelle hensigter med militære og civile operationer. De konkrete operationelle handlinger kan i nogle tilfælde være ens, mens hensigten med handlingen typisk er forskellig. Den fjendecentreret tilgang består af overbevisningen om at et succesfuld counterinsurgency afhænger af tilintetgørelsen af alle oprører, og den befolkningscentreret tilgang består af overbevisningen om, at et succesfuldt counterinsurgency afhænger af, at civilbefolkningen stopper opbakningen til oprørerne og enten forholder sig neutralt til regeringstropperne eller viser opbakning til disse (Paul et al., 2016: 1022-1023).

Counterinsurgency består af nogle særegne kendetegn, som er relevante i analysen af sagsakterne. Befolkningen består ikke af to parter, som det ellers typisk er i væbnede konflikter. Galula (1964: 56) beskriver hvordan befolkningen kan opdeles i tre dele; en minoritet som støtter insurgents mål, en majoritet som er neutrale overfor insurgents mål og en minoritet som støtter counterinsurgents. Størstedelen af en befolkning vil dermed ikke være direkte modstanderen af en counterinsurgent, hvilket derfor betyder, at kun et fåtal i befolkningen kan anses som modstandere. Endnu en pointe findes i den amerikanske stats *'Analysis of Insurgency'*, som beskriver hvordan resultaterne af en counterinsurgency-kampagne kan ende. Samtlige tænkelige afslutninger på en counterinsurgency-kampagne bliver præsenteret, hvor det klareste resultat opstår i tilfældet af en insurgent sejr. Resten af de mulige resultater vil fremstå mere uklare (US Government, 2012: 17ff). Der findes ikke en klar counterinsurgent sejr, da nedkæmpelse af alle insurgents er umulig (Galula, 1964: 57). Årsagen til dette er, at et insurgency starter som en politisk idé (Galula, 1964: 33-34). Politiske idéer har vist sig at fortsætte med at eksistere på trods af nedkæmpelsen af de åbenlyse ledere.

I forbindelse med den danske stats tilslutning til diverse internationale traktater og konventioner, skaber dette præcedens for at antage, at krigsførelse baseres på etiske overbevisninger. I den forbindelse kan det overvejes, hvordan en counterinsurgency-kampagne kan

understøtte ønsket om, at uanset udfaldet af kampagnen, vil der eksistere fred bagefter. Denne overvejelse er relevant set i lyset af Luttikhuis' (2018) studie, som er en undersøgelse af konsekvenserne af den hollandske counterinsurgency-kampagne i Indonesien i årene 1945-1949. Artiklens fund er, at udførelsen af efterretningsarbejdet af den hollandske kolonimagt blev udført på en sådan måde, at det udviklet mistillid mellem landets befolkningsgrupper, som havde konsekvenser for landet efterfølgende. Dette studie åbner for en ny diskussion, som handler om hvordan den stabile fred opnås efter en militær operation uanset hvem vinderen er.

I forhold til efterretningsarbejdets relevans for counterinsurgency operationer må den logiske deduktion være, at når oprøreren vælger ikke at opfylde kombattant-kriterierne, må der anvendes andre metoder til at vide, hvem der må gøres til mål for egen ild eller i bedste fald, hvem de psykologiske operationer skal rettes mod. Efterretning er det logiske valg af metode til netop dette. Galua (1964: 53) understreger i overensstemmelse med dette ræsonnement, at efterretninger er den primære kilde til informationer om insurgents.

3.2 Fra informationer til efterretninger

I studiet af verdenshistorien findes der en lang række eksempler, som har skabt tanken om, at informationer er nødvendige for at kunne forudse en modstanders næste træk. Krige bliver vundet ved at kunne forudse modstanderens intentioner og fremtidige handlinger (Hughes-Wilson, 2017: 3). Informationstilegnelse om forskellige forhold har nærmest altid været en del af verdenshistorien. Fra kinesiske skrifter til egyptiske hieroglyffer og videre til biblen fortæller de alle historien om brugen af efterretninger (Hughes-Wilson, 2017: 3ff).

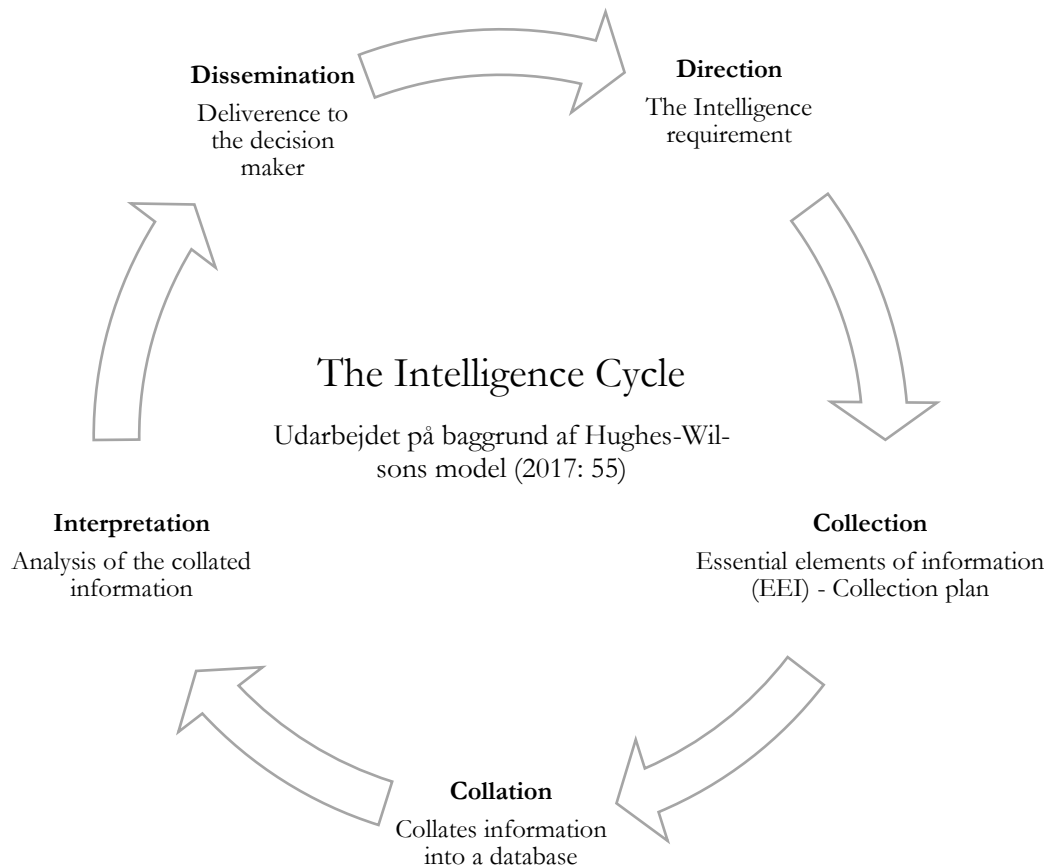
Efterretninger er essentielle for krigsførelse, da konsekvenserne ved netop krigsførelse kan være fatale og demolerende. I september 1944 før igangsættelsen af Operation Market Garden blev den engelske General Browning briefet af Major Urquhart om tilstedeværelsen af en tysk SS-Panserdivision i området omkring den hollandske by Arnhem. General Browning valgt at overhøre disse efterretninger og operationen blev udført som planlagt. Det resulterede i at operationen fejlede, hvilket betød store tab for den engelske 1st Airborne Division og den polske Parachute Brigade. Denne historiske begivenhed understreger konsekvenserne af ikke at anvende efterretninger i militære operationer (Hughes-Wilson, 2017: 48-49).

Efterretninger er afgørende for konventionel krigsførelse, som ovenstående eksempel understreger, ligeledes er det essentielt for counterinsurgency-operationer, som beskrevet

tidligere i projektet. Endvidere er det nødvendigt at forstå hvad efterretninger er i forhold til ønsket om at undersøge et efterretningsfænomen. Dette gøres med en definition samt en gennemgang af processen, hvor informationer bliver til efterretninger. Efterretningsarbejde kan defineres som følgende:

”Processed, *accurate* information, presented *in sufficient time* to enable a decision maker to take whatever action is required” (Hughes-Wilson, 2017: 55)

Efterretninger består derfor af præcise informationer, som er blevet behandlet og præsenteret i tide for en beslutningstager, som på baggrund af denne information kan tage en beslutning. Hvis denne definition bliver brudt ned i mindre dele, opstår der klare krav til efterretningsarbejdet. Informationer om forhold vedrørende modstanderen skal være pålidelige. Pålidelighed kan opstå gennem forskellige tiltag. Et muligt krav til efterretningsarbejdet kunne derfor være indsamlingen af informationer fra flere kilder. På denne måde kan informationer bekræftes af hinanden uafhængige kilder, hvilket skaber gode forudsætninger for beslutningstageren. Endvidere skal disse informationer i ligeså høj grad være relevante, hvilket stiller krav til klarheden af informationsbehovet, så efterretningsarbejdet bliver udført i den angivet retning og bidrager til indhentningen af nøjagtige informationer. Yderligere skal disse pålidelige og nøjagtige informationer blive præsenteret for en beslutningstager i tide, til at beslutningstageren kan handle på dem. Dette stiller et temporalt krav til efterretningsarbejdet. Tiden til indsamling og behandling af informationer afhænger af situationen hvori de eksisterer. Det stiller krav til en effektiv måde at håndtere informationer på, så de hurtigst muligt kan præsenteres for en beslutningstager. For at kunne levere disse nøjagtige informationer i tide til en beslutningstager anvendes efterretningscyklussen. Efterretningscyklussen består af fem faser: *Direction, Collection, Collation, Interpretation & Dissemination*. For at skabe overblik over disse faser opstiller Hughes-Wilson (2017: 55) følgende model:

Efterretningsarbejdet består dermed af to faser, hvor efterretningspersonel interagerer med beslutningstagere, såsom politikere eller officerer, samt tre faser hvor efterretningspersonel indhenter, samler og behandler informationer. I henhold til dette projekt er der fokus på indhentning af informationer (*Collection*).

Til indhentning af informationer kan anvendes forskellige metoder, som hver især kan give et indblik i modstanderen. Det der generelt undersøges i efterretningsmæssig sammenhæng, er en modstanders kapaciteter og/eller intentioner. Kapacitet er forstået på evnen til at kunne pådrage andre aktører skade og intentionen er viljen til at pådrage andre aktører skade (Hughes-Wilson, 2017: 56). Såfremt der findes efterretninger om det ene og ikke det andet, skal der yderligere undersøgelser til for at kunne give nøjagtige informationer til beslutningstagerne. Til indhentningen af informationer om modstanderens kapaciteter og intentioner er nogle metoder bedre end andre. F.eks. er satellitfotografier gode til at give informationer om modstanderens kapaciteter, og human intelligence er god til at indhente informationer om en modstanderens intentioner (Hughes-Wilson, 2017: 71). Det betyder

dog ikke, at de enkelte metoder ikke kan anvendes til at fortælle om enten modstanderens kapaciteter eller intentioner, blot at de enkelte metoders særpræg skaber mere værdi i den kontekst, hvor deres forcer er placeret.

Dette projekt lægger fokus på indhentning af informationer gennem Human Intelligence, som blev beskrevet i projektets indledning, hvorfor næste afsnit vil gennemgå nogle af de teoretiske forhold, der beskæftiger sig med Human Intelligence, som er relevante i forhold til projektets formål.

3.3 Human Intelligence

I indledningen af projektet, hvor projektets problemfelt blev beskrevet, blev en del af Sun Tzus kategorisering af spioner kort introduceret. Denne kategorisering er interessant i et historisk perspektiv, da det understreger at anvendelse af Human Intelligence i en stor del af menneskets eksistens har eksisteret, hvilket betyder, at der findes store mængder af erfaringer og viden inden for dette område, som kan have relevans i dag. Sun Tzu skrev:

"Spy operations are essential in war; upon them the army relies to make its every move."

(Tzu, 1998: 53)

Sun Tzu understreger her betydningen af anvendelsen af spioner i militære operationer. Denne betydning er jævnfør afsnittet om counterinsurgency ikke blevet mindre, men muligvis anderledes. Sun Tzu opdeler spioner eller menneskelige kilder i følgende fem kategorier:

- Native spies: Modstanderens landsmænd, som spionerer for os.
- Internal spies: Parlamentets embedsmænd eller politikere, som spionerer for os.
- Double spies: Modstanderens spioner, som spionerer for os.
- Doomed spies: Egne spioner som giver falske informationer til modstanderen.
- Surviving spies: Egne spioner, som vender tilbage fra modstanderen med informationer.

(Tzu, 1998: 52-53)

Grundlæggende er disse kategorier ens på nogle enkelte parametre. Et af parametrene er at indhentningen af informationer opstår i den menneskelige interaktion. I counterinsurgency er interaktionen mellem mennesker mere kompliceret end ved konventionel krigsførelse. Grunden er blandt andet, at der ikke eksisterer to klart defineret modstandere, som kan bekæmpe hinanden med dødelige midler.

Den forståelse, som projektet skriver sig ind i, er anerkendelsen af eksistensen af nationalstaten, samt de dertilhørende forpligtelser og rettigheder dette medfører for mennesker, som fødes ind i nationalstatsstrukturen. Ved anerkendelse af eksistensen af nationalstaten, stiller det nogle krav til dennes borgere. Borgere i en nationalstat, skal underlægge sig magtstrukturen og forstå det ansvar der medfølger statsborgerskabet. Det kan virke paradoksalt at lade andre bestemme hvilken nationalstat mennesket fødes ind til, og dermed også hvilken fremtid denne med stor sandsynlighed har i sigte. Det er en del af den kastethed mennesket er underlagt jævnfør Martin Heidegger (2007: 74-81). Heidegger (2007: 74-81) beskriver hvorledes mennesket i sin eksistens' udgangspunkt altid vil opleve en kastethed, da mennesket er 'kastet' ind i en verden, det ikke selv har valgt. Endvidere vil denne kastethed, i denne henseende, stille krav til at følge nationalstatens lovgivning, hvor der for de fleste nationalstaters tilfælde findes en paragraf omhandlende landsforræderi eller lignende. Endvidere findes der individer, som frasiger sig denne kastethed og bryder nationalstatens lovgivning. Et nærliggende spørgsmål må derfor være; hvorfor bedrive landsforræderi eller landsvigende virksomhed? Næste afsnit indeholder en gennemgang af de hyppigste årsager til landsvigende virksomhed.

3.3.1 Typiske årsager for landsvigende virksomhed

I analysen af empirien, som vil blive præsenteret i næste del af projektet, anses dette følgende afsnit som værende centralt, da det indeholder redskabet hvormed empirien vil blive analyseret. Som beskrevet ovenfor vil landsvigende virksomhed kunne tillægges nogle hyppigt anvendte årsager. Landsforrædere og særligt spioner kaldes for MICE, da dette er akronymet for de typiske årsager (Hughes-Wilson, 2017: 73; Burkett, 2013: 9; Charney & Irvin, 2016: 72).

3.3.1.1 Money

Penge eller det penge kan anskaffe, kan virke som en rationel årsag til landsvigende virksomhed (Burkett, 2013: 9). Der findes flere tilfælde i historien, hvor penge har været en medvirkende årsag eller den eneste årsag til landsvigende virksomhed. Katherine Herbig (2013) viste i sit studie, at i årene 1947-1979 havde 47 % af undersøgte amerikanske spioner penge som eneste motivation for spionage, og 43 % havde penge som primære motivation blandt multiple motiver for spionage. Videre viste studiet, at i årene 1980-1989 havde 74 % af undersøgte amerikanske spioner penge som eneste motivation for spionage, og 60

% havde penge som primære motivation blandt multiple motiver for spionage. Dette understreger penge som en central motivation for landssvigende virksomhed.

Kategorien 'penge' indeholder alle de forskellige moralske perspektiver anskaffelsen af penge kan have. Det være sig selviske årsager som anskaffelsen af penge til en større bil til mere noble årsager, som at skaffe penge til et familiemedlems medicinske behandlinger, hvilket er virkeligheden i samfund, som ikke har det velfærdssamfund, som Danmark har indført op gennem 1900-tallet. Derfor indeholder denne kategori mange forskellige motiver, som alle har penge som årsag til landssvigende virksomhed (Charney & Irvin, 2016).

3.3.1.2 Ideology

Ideologi er, ifølge Charney & Irvin (2016), et sæt delte overbevisninger om hvordan verden er eller bør være. Ideologi som motivation er dermed et individs ønske om at rykke verden i en bestemt retning. Et ideologisk motiv er at 'kæmpe' for det, individet er overbevist om, er det rigtige for verden. Der findes flere eksempler på spioner, som har spioneret af ideologiske årsager. KGB's 'Magnificent Five' eller 'Cambridge Five' var engelske intellektuelle, som var ideologisk enige med det kommunistiske Sovjetunionen og sendte dem derfor informationer om forskellige forhold vedrørende den engelske indsats før, under og efter 2. Verdenskrig indtil 1950'erne, hvor alle medlemmer var blevet afsløret. The Cambridge Five var intellektuelle, som var placeret i positioner i det engelske statsapparat med adgang til disse oplysninger. Der var ikke penge involveret i gruppens arbejde, men et ønske om at sprede det kommunistiske manifest til flere at verdens lande, heriblandt deres eget land (Hughes-Wilson, 2017: 81-82).

3.3.1.3 Coercion/Compromise

Tvang eller kompromiser er et mindre abstrakt motiv for landssvigende virksomhed end ideologi. I stedet for en abstrakt idé som styrende, så er ønsket om at undgå noget ubehageligt let forståeligt. Tvang eller kompromiser kan tage mange former - Lige fra afpresning til tortur (Charney & Irvin, 2016; Burkett, 2013: 10-11). Det kan også komme til udtryk gennem valget mellem at samarbejde med modstanderens statsmagt eller blive hængt som en spion. Dette var tilfældet for de spioner den tyske militære efterretningstjeneste 'Abwehr' sendte til England i 1940. De blev sendt ned med faldskærm, men fandt sig selv i den engelske efterretningstjeneste MI5's hænder inden for kort tid. Der fik de valget mellem galgen eller at arbejde som dobbeltagent for MI5. Så vidt det vides blev alle de tyske spioner i England

"overtalt" til at indgå dette kompromis. I denne form for tvingende handling, skal MI5 virke troværdige i deres trussel, ellers mislykkes tvangsforsøget. (Hughes-Wilson, 2017: 91)

På trods af denne efterretningsmæssige succesfulde anvendelse af tvang, findes der flere punkter hvor denne tilgang er diskutabel. Eksemplet viser hvordan udsigten til døden er ganske motiverende i forhold til at ville engagere sig som spion. Desuden er svagheden ved dette også at når udsigten til døden bliver fjernere, falder effektiviteten af spionen. Personer, som er blevet tvunget ind i spionage, skaber sjældent de bedste spioner (Burkett, 2013: 11). Døden er dog ikke den eneste måde at tvinge et individ til at spionerer. Midlernes effektivitet afhænger ofte af individet, som skal tvinges. Det handler derfor om at finde et 'noget' ved personen, som den sociale kontekst vil reagere negativt på, for på den måde at skabe motivation for, at personen vil levere de informationer denne har adgang til.

Videre findes der en etisk diskussion om anvendelse af tvang i en postmoderne verden. Den danske stat har tiltrådt diverse internationale traktater omhandlende danske statsborgeres optræden i væbnet konflikter, som sætter begrænsninger for anvendelsen af vold. Dette vil blive behandlet i et senere afsnit i dette kapitel samt i Kapitel 6, hvor samtidens metoders relevans for nutiden vil blive diskuteret i et etisk perspektiv.

3.3.1.4 Ego

Ego stammer fra latin og betyder 'jeg' på dansk. Derfor er det også klart at denne kategori indeholder de motiver, som kan tillægges nogle egocentriske træk. Charney og Irvin (2016) beskriver, at denne kategori består af motiver såsom; "challenge, adventure, and excitement" (Charney & Irvin, 2016: 73). Kategorien indeholder alle de motiver, hvor individets stolthed, faglighed, værd eller lignende er blevet krænket. Eller de motiver, hvor individet søger en mere spændende livsstil eller ønsker at realisere sig selv. Denne kategori favner bredt, hvorfor kategorierne Money og Ideology kan falde under denne kategori, da disse kategorier kan være redskaber til realiseringen af individets ego (Charney & Irvin, 2016). Et eksempel på dette kan være Robert Hanssens spionage for Sovjetunionen i sit job hos FBI i årene 1979-2001. Robert Hanssen følte sig overset af FBI, hvorfor han valgte, for at tilfredsstille sit ego, at lække oplysninger til Sovjetunionen for penge (Hughes-Wilson, 2017: 101-111).

3.4 Ethiske overvejelser

Dette afsnit er relevant, da det giver et indblik i forfatterens etiske ståsted, samt hvilken etisk fordring Danmark har underlagt sig gennem tiltrædelsen af diverse internationale traktater efter Anden Verdenskrig. Afsnittet leder op til en diskussion i Kapitel 6, da der eksisterer et gennemgående narrativ om tyskernes udbredte anvendelse af tortur i de fleste sammenhænge, hvor de havde brug for flere informationer, se blandt andet historien om Hvidstensgruppen. Hvidstensgruppen blev anholdt og henrettet af tyskerne, fordi faldskærmsagenterne "Jacob" og "Bent" blev taget af Gestapo og brød derefter sammen under tortur og røbede et stort antal af deres kontakter (Røjel, 1984: 25). Fortællingen om Gestapos anvendelse af tortur, er skabt på baggrund af mange lignende tilfælde. Derfor vil der i projektet blive præsenteret de etiske rammer, som projektet skriver sig ind i.

Siden Anden Verdenskrig har verdenssamfundet fremlagt og vedtaget et stort antal af traktater, der havde, og stadig har til formål, at skabe en human indgangsvinkel hos stater til væbnet konflikter både i væbnet konflikter med statslige aktører og når ikke-statslige aktører tager del i fjendtlighederne. Danmark har været en del af denne humanisering af væbnet konflikter, ved blandt andet at ratificere diverse traktater og konventioner. Centrale konventioner for dette projekt er de konventioner, som omhandler forbuddet af tortur. Disse er blandt andet den europæiske menneskerettighedskonvention og torturkonventionen af 1984 (Militærmanualen, 2016 :82). Disse dokumenter er udtryk for nogle etiske overvejelser om væbnet konflikter, som altid har eksisteret i krig. Endvidere blev disse etiske overvejelser først i efterkrigstiden behandlet på et mellem- og overstatsligt niveau. Disse etiske overvejelser er et udtryk for et deontologisk etisk udgangspunkt. Deontologisk etik bygger på forestillingen om det gode liv. Det gode liv opstår i det øjeblik, at individet fokuserer på at følge etiske principper, som typisk har til hensigt at sikre respekt for det andet menneske (Baker, 2015: 33). Tortur er det modsatte af at sikre respekten for det menneske, der bliver udsat for torturen. Projektets analyse af empirien og den efterfølgende diskussion vil indeholde en opmærksomhed på dette forhold i sagsakterne, da det som vist ovenfor er i uoverensstemmelse med hvordan den danske stat indgår i væbnede konflikter i dag.

4. METODISKE OVERVEJELSER

Projektets metodiske overvejelser vil blive gennemgået i dette kapitel. Kapitlet vil indledes med en gennemgang af projektets videnskabsteoretiske udgangspunkt. Dernæst vil de centrale elementer af historisk forskning blive gennemgået i relation til projektets interesseområde. Dette ledes videre over i en gennemgang af projektets anvendte kilder og en kildeidentifikation af disse. Kapitlet afsluttes med en klar fremgangsmåde i forhold til analysen af indholdet i kilderne.

4.1 Den eksistentielle hermeneutik

Med projektets problemformulering er det klart, at dette projekt må finde sin empiri i fortiden. Dette projekt vil søge gennem en historisk videnskabsteoretisk tradition at analysere empirien. Projektet tager udgangspunkt i teoretikeren Hans-Georg Gadamer's Historisme. Kort fortalt er disse perspektiver afvisende overfor historicismens stræben efter at finde lovmæssigheder i historien, som kan bruges til at forudsige fremtiden. Gadamer mener i stedet, at studiet af historiske hændelsesforløb sker ved at fortolke handlingerne, som frembragte begivenhederne (Jensen, 2014). Bernard E. Jensen (2014) forsøger i sit kapitel i bogen *Humanistisk Videnskabsteori* at beskrive den videnskabelige retning kaldet historismen. Det er tilsyneladende problematisk, da begrebet bliver anvendt i forskellige sammenhænge, hvorfor begrebet har forskellige betydninger. Det er blandt andet derfor Jensen (2014:270) vælger at distancere mellem historisme og historicisme. Med denne distinktion kan historisk forskning sættes i åndsvidenskabelig og naturvidenskabelig kontekst uden at påvirke begrebernes styrke. Historicismen kan anskues som en positivistisk historisme og dermed nomotetisk videnskab, som Johan Fjord Jensen beskriver sin teori, og historisme kan forstås som en fortolkende ideografisk videnskab (Jensen, 2014: 269). I *Wahrheit und Methode* kritiserer Gadamer (2007) Historicismen, som udtryk for en positivistisk tradition, hvor et væsentligt kritikpunkt består i, at historikeren ikke kan eksperimentere sig frem til sandheden. Forskeren er på samme tid adskilt og nær den 'genstand', denne ønsker at beskrive. Adskiltheden består naturligvis i den temporale afstand mellem forskeren og genstanden, dog skriver Gadamer således om nærheden:

"Med denne afstand er på den ene side også nærhed. Historikeren er forbundet med sin 'genstand', uden at han dog kan gøre den synlig og entydig konstaterbar ved hjælp af et eksperiment; men til forskel fra naturforskeren er han til gengæld i kraft af den sædelige

verdens forståelighed og fortrolighed, helt anderledes integreret med sin genstand. Her er 'hørensagen' ikke et falsk vidnesbyrd, men den eneste mulighed" (Gadamer, 2007: 207).

Historikerens mulighed for at forstå fortiden er dermed gennem vidnesbyrdet. I den henseende er en anden af Gadammers centrale filosofiske argumenter relevant - Mennesket er i sin eksistens et fortolkende væsen, hvilket Gadamer (2007: 279) beskriver igennem sin argumentation om den hermeneutiske cirkels ontologiske karakter. Den hermeneutiske cirkel er Gadammers (2007) beskrivelse af forholdet mellem forståelsen af 'genstandens' dele og helhed. Forståelsen af et 'noget' afhænger altså af, at historikeren ser på de enkelte dele og helheden hvori det 'noget' eksistere. Den cirkulære proces består i at forståelsen af 'genstanden' sker i en opmærksomheds vekselvirkning mellem helheden og delene. Derfor er læseren blevet præsenteret for teorien og den historiske periode i de to forrige kapitler. Dette vil bidrage til forståelsen af sagsakternes indhold, som igen bidrager til forståelsen af perioden. Et andet sted hvor den hermeneutiske cirkel er blevet anvendt, er i udarbejdelsen af den kronologiske fremgangsmåde i læsningen og analysen af sagsakterne, hvilket der findes en beskrivelse af til sidst i dette kapitel.

En anden væsentlig pointe fra Gadammers hermeneutik er endnu en cirkulær proces. Denne proces beskriver fortolkningens eksistensudtryk. Fortolkningen sker i processen mellem menneskets forforståelse om en sag og den senere forståelse af samme sag. Forforståelsen er udgangspunktet for fortolkningen og er rammesættende for forståelsen af denne (Gadamer, 2007: 253-258). I dette projekt søges der, gennem de to forrige kapitler, at fremstille forfatterens forforståelse, som den har været inden læsningen af sagsakterne. Det er klart af resultatet af dette projekt dermed er afhængigt af forfatterens forforståelsen, hvilket er et forhold, som kan blive kritiseret, men ud fra en gadamersk hermeneutik er det den eneste måde at undersøge et historisk fænomen på (Gadamer, 2007:207).

4.2 Historisk forskning

I videnskabelig forskning findes forskellige paradigmer, hvorfra objekt-subjekt problematikken bliver behandlet. Endvidere findes der enighed om, at videnskabelig erkendelse foregår gennem anvendelsen af metoder med henblik på at danne teorier om virkeligheden, for derigennem at forstå netop virkeligheden (Kristensen, 2007: 13).

Historiskforskning forudsætter en forforståelse gennem en teori om det fænomen der ønskes undersøgt (Kristensen, 2007: 52). Derfor er kapitlet om projektets teori essentiel i den

historiske vidensproduktion, da denne skaber rammen og eksplicit beskriver forhold om forfatterens erkendelsesinteresse. Dette er relevant i kritikken af de anvendte kilder, da erkendelsesinteressen er det afgørende i vurderingen af teksternes kildeværdi, hvilket er kendt som kildekritik eller historisk teknik (Kristensen, 2007: 27). Denne erkendelse stiller et heuristisk krav til historikeren. Dette forhold og kildekritikken vil ikke blive behandlet her, men senere i dette kapitel og igen i Kapitel 6.

Historisk forskning opstår i øjeblikket hvor historikeren anvender en historisk metode og en forhåndsteori, som begge er udvalgt på baggrund af erkendelsesinteressen, til at slutte noget fra nogle historiske kilder. Det centrale i historisk forskning er dermed at "drage slutninger til virkeligheden", hvor erkendelsen nødvendigvis må ske ved at drage slutninger fra de anvendte kilder (Kristensen, 2007: 56). Derfor er det passende at overveje for hvorledes denne slutningsproces skal forekomme. Netop dette er temaet for nedenstående afsnit.

4.3 Slutning fra beretning

I historisk forskning findes der ifølge Kristensen (2007: 56) to overordnede sluttemåder til virkeligheden: *Slutning fra frembringelse* og *slutning fra beretning*. Enhver tekst indeholder potentialet for begge sluttemåder, da en tekst både kan vise, at en begivenhed har fundet sted og fortælle om indholdet i denne begivenhed. De danske retssager mod landsforrædere i årene efter Anden Verdenskrig kan både meddele om, at retsopgøret har fundet sted og kan beskrive hvorfor en given person blev dømt for angiveri. I dette projekt er hensigten at afdække danske statsborgeres motiver for angiveri, hvilket derfor betyder, at projektet består af slutninger fra beretninger. I slutning fra beretning søges der at slutte fra teksten til den fortidige virkelighed, hvilket sker gennem fortolkningen af de påstande beretningen vil indeholde. Derfor er det nødvendigt med en troværdighedsvurdering, da påstandene i beretningerne kan være uden hold i virkeligheden (Kristensen, 2007: 57). Påstande i beretninger kan indeles således:

- Hvad forfatteren ønsker at meddele.
- Hvad forfatteren performativt forudsætter.
- Regulære påstande om sagforhold eller begivenheder.
- Hvad forfatteren ikke nævner.

(Kristensen, 2007: 143)

I dette projekt vil opmærksomheden være rettet mod de påstande i sagsakterne, som omhandler sagsforhold eller begivenheder fra perioden, da det er disse, som vil kunne meddele om en anklagets motiv for at bedrive angiveri for den tyske besættelsesmagt. Disse påstande er i sagens natur påvirket af den situation, som de er skabt i. Det er menneskets påstande, som skal anvendes til at forstå, hvorfor danskerne angav hinanden under krigen, hvilket kan blive udfordret i en kontekst, hvor dette menneske anses som tiltalt eller anklaget. Præmissen ved denne kontekst er, at alt hvad den tiltalte udtrykker kan bruges imod denne i domsfældelsen af tiltalte. Dette forhold vil blive yderligere diskuteret i Kapitel 6.

Fortolkning er, som tidligere nævnt, den centrale proces i slutning fra beretning. Formålet med fortolkning i historisk forskning er at forstå forfatterens intenderede mening (Kristensen, 2007: 111). Det vil sige at historikeren er på opdagelse efter udtryk i kilderne, som kan danne grundlag for en fortolkning af den skabte mening. Fortolkningens resultat er altså en forståelse af den indlejrede mening i konteksten. I forlængelse af erkendelsen af at historikeren og derigennem dennes forforståelse har en central rolle i slutningerne fra sagsakterne, vil det være opportunt at troværdighedsvurdere kilderne, hvorfra slutningerne udgår. I næste afsnit vil netop en troværdighedsvurdering af sagsakterne, som kilde til besvarelse af erkendelsesinteressen, blive præsenteret.

4.3.1 Troværdighedsvurdering af sagsakterne

I forlængelse af forrige afsnit følger nu en troværdighedsvurdering også kaldet vidneværd-sættelse, hvor teksternes troværdighed bliver diskuteret. For at kunne troværdighedsvurdere en kilde kan de fire følgende spørgsmål anvendes:

- a. Hvilke muligheder havde forfatteren til at skaffe sig viden om det, han meddeler?
- b. Havde han evnen til at forstå og viderebringe det, han erfarede?
- c. Havde han viljen til at gengive sin viden uforbeholdent?
- d. I hvilken form er den originale meddelelse overleveret?

(Kristensen, 2007: 151)

Disse fire spørgsmål vil blive besvaret i nedenstående afsnit. Spørgsmålene vil blive besvaret kronologisk og i forhold til projektets problemfelt. Den videre diskussion af kilderne vil ske i det kildekritiske afsnit i Kapitel 6.

Hvilke muligheder havde forfatteren til at skaffe sig viden om det, han meddeler?

Dette spørgsmål henvender sig til oplysninger om kilden; her i blandt hvorvidt kilden er en førstehånds- eller andenhåndskilde, kildens slægtskab og hvorvidt der findes en afhængighed mellem kilderne. I relation til de første oplysninger kan kilden karakteriseres som både en førstehånds- og andenhåndskilde. Sagsakterne er førstehåndskilder til selve retsopgøret efter besættelsen, da de er nedskrevet af personale ved domstolene, som selv har oplevet denne retsproces. Endvidere er teksterne andenhåndskilder i forhold til selve angiverierne, hvilket i dette projekt giver kilden status som en andenhåndskilde. Det har en klar positiv indvirkning på kildens troværdighed. I dette tilfælde, hvor førstehåndsvidnet til angiveriet er angiveren selv, ville det kunne antages, at den tiltalte ikke ville være overvejende ærlig i en eventuel selvrapportering (dagbog, logbog eller lignende). I forlængelse af denne argumentation indeholder kilderne en kompleksitet ved, at hver kilde indeholder flere kilder. Dette forhold kommer til udtryk igennem det enkelte retssagsudskrift, som indeholder nedskrevne vidne- og ekspertudsagn fra tiltalte og alle de vidner, som har overværet situationen eller forhold omkring angiveriet. Yderligere har medicinsk personel i nogle sager afgivet en psykiatrisk vurdering af tiltalte. De nedskrevne udtalelser kan dermed anses som primærkilder, hvilket derfor giver mulighed for analytikeren at vurdere troværdigheden af den tiltalte, da dennes udtalelser kan blive udfordret eller understøttet af sagens vidner, hvilket giver mulighed for at vurdere, om der findes en disponibel overensstemmelse mellem kilderne (Kristensen, 2007: 159). I disse retssager har der i de fleste tilfælde været en disponibel overensstemmelse mellem tiltalte og de personer, som har været vidne til angiveriet. Dog har der fundet disponible uoverensstemmelser sted kilderne imellem. Den tiltalte kan have forsøgt at få en mildere straf, og i alle tilfælde findes der en temporal distance mellem retssagen og selve hændelsen. Kildens opbygning af forskellige kilder skaber også en indbyrdes uafhængighed mellem kilderne, da vidneudsagnene omhandler forhold, som det enkelte individ selv har oplevet. Denne erkendelse giver hver retssagsudskrift en troværdighed, som gør den i stand til at kunne fortælle noget sandfærdigt om forholdene omkring angiveriet.

Havde han evnen til at forstå og viderebringe det, han erfarede?

Spørgsmålet skal besvares på de to niveauer, som kilden eksisterer på, og som blev beskrevet i ovenstående afsnit. Selve sagsakten og dermed retssagsudskriften er skrevet af fagfolk inden for det område, der omtales i sagsakterne, hvilket skaber en troværdighed

omkring kilden som helhed. Rapporterne er blevet nedskrevet af en anden part end den, som afgiver udtalelsen. Desuden er rapporterne blevet vedtaget af de, som har afgivet forklaringen, hvilket understreger troværdigheden af de nedskrevne rapporter i forhold til bevarelsen af personernes intenderede mening i deres udtalelser. Ydermere har det for hver enkelte udtalelse i retssagen ikke været nødsaget med en bestemt viden, da vidnerne og tiltalte har skulle forklare, hvad de har oplevet og observeret i forhold omkring angiveriet.

Havde han viljen til at gengive sin viden uforbeholdent?

Dette spørgsmål er det mest centrale i forhold til, at kildens centrum er en person anklaget for landsvigende virksomhed, hvilket havde nogle ret voldsomme strafferammer. Den tidligere opdeling af kilden i to niveauer giver her mindre mening at behandle, da retten i et demokrati skal gengive retssagen i retssagsudskriftet uforbeholdent, hvorfor kun udtalelserne i retssagsudskriftet vil blive medtaget her. En måde at undersøge det ovenstående spørgsmål på er, at undersøge kildens indre konsistens, vurdere den gennem realkritik og sammenligne den med andre kilder, hvor den største kilde til at vurdere, om et individ havde viljen til at gengive sin viden uforbeholdent, er sammenligningen af kilderne. I analysen af udtalelserne vil den tiltaltes udtalelser blive vurderet i forhold til alle vidnerne udtalelser. Selve den handling understreger forfatterens mistro til de tiltalte, da den tiltalte selvfølgelig har et klart motiv om ikke at fortælle sandheden, da den egentlige sandhed kan sende den tiltalte mange år i fængsel eller sågar miste livet, hvorfor den hermeneutiske metodes fortolkende tilgang er central i identificeringen af de tiltaltes motiver for angiveri. En typisk måde at vurdere den tiltaltes vilje på er ved at sammenligne strafudmålingen med den tiltaltes udtalelse om dennes skyld. Såfremt den tiltalte blev dømt, men under retssagen erklærede sig uskyldig i alle anklageskriftets punkter, skabes et tungtvejende argument for, at den tiltalte ikke havde viljen til at gengive sin viden uforbeholdent. I denne situation bliver en sammenligning mellem resten af retssagsudskriftets udtalelser og den tiltaltes udtalelser central for hermeneutisk at finde motivet for angiveri. Videre vil der af samme grund bruges et udvælgelseskraterium i analyseprocessen af dommen. Såfremt tiltalte frifindes i de af anklagemyndigheden fremsatte forhold, findes denne sag ikke relevant for projektet, da tiltalte i juridisk forstand ikke kan være angiver.

I hvilken form er den originale meddelelse overleveret?

Selve sagsakterne har været opbevaret hos Ankenævnet og derefter er blevet opmagasineret på Rigsarkivet, hvor de er blevet godkendt til at kunne bruges af offentligheden under de rette omstændigheder, hvilket næste afsnit kort vil berøre.

4.3.2 Adgang til kilderne

I Arkivlovens §23 angives det, at arkivenheder, som indeholder oplysninger om enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold, er tilgængelige, når de er 75 år gamle. I dette projekt ønskes der indsigt i arkivenheder, som er mellem 64-73 år gammel. Derfor er disse ikke offentligt tilgængelige arkivalier, og der kræves derfor en dispensationsansøgning til Rigsarkivet jævnfør Arkivlovens §30. Det har den betydning, at der ikke findes dokumentation for projektets argumenter i projektet. Det kræves derfor, at såfremt læseren ønsker at efterprøve projektets fortolkninger, må denne søge om tilladelse til at se de ikke-offentligt tilgængelige arkivalier, som projektet bygger på. Til hjælp for læseren er der til dette projekt tilføjet den samlede mængde noter, som forfatteren har produceret i forbindelse med analysen af sagsakterne. Disse kan findes i bilag 2.

4.4 Kildernes ophavssituation

I historisk forskning er de anvendte kilders ophavssituation essentiel for reliabiliteten af det argument, som de anvendes til at understøtte. Formålet med at undersøge kildens ophavssituation er, at kunne placere kilden i den kontekst, som den er skrevet i, hvilket bidrager til forståelsen af, hvad kilden kan og ikke kan fortælle læseren om (Kristensen, 2007: 82). Til undersøgelsen af kildens ophavssituation beskriver Kristensen (2007: 82), at undersøgeren bør stille fem spørgsmål om kilden: Hvad er det for en tekst, hvem er forfatteren, hvornår er den skrevet, hvor er den skrevet og hvorfor er den skrevet. Derfor præsenteres herunder svarene på disse spørgsmål.

Hvad er det for en tekst?

Teksterne, som anvendes til analysen, er retssagsudskrifter fra ankeretssagerne. Disse dokumenter indeholder typisk en opsummerende gennemgang af retten afsluttet med en domsafsigelse. Herefter følger den enkeltes sags vidneudsagn, som enten politiet har optaget, eller som er blevet nedskrevet i forbindelse med vidnets udtalelse under retssagen.

De anvendte kilder indeholder domsafgivelser fra hele landet, da Østre og Vestre Landsret modtager ankesager fra henholdsvis Vestdanmark og Østdanmark, hvilket understreger dette projekts forsøg på at få flere intranationale kulturelle forhold som grundlag for projektets argumentation.

Hvem er forfatteren?

Sagsakterne er officielle dokumenter, som ansatte ved Østre Landsret og Vestre Landsret har forfattet. Yderligere inkluderer sagsakterne rapporter fra afhøringer af vidner og tiltalte fra den enkelte retssags politimyndighed. Videre indeholder nogle af sagsakterne referater fra byretten.

Hvornår er teksten skrevet?

Sagsakterne er fra årene 1945-1946, hvilket betyder, at retssagerne er gennemført fra et halvt år og op til seks år efter, at selve hændelsen skete, hvilket er åbenlyst grundet i de forhold, som besættelsen skabte.

Hvor er den skrevet?

Sagsakterne kan bestå af flere elementer, som er skrevet forskellige steder i landet. Det meste i sagsakterne er forfattet i enten Østre Landsret, Vestre Landsret eller Højesteret. Disse sagsakter indeholder rapporterne fra politimyndighederne, hvor forbrydelsen er anmeldt, hvilket derfor skaber en forholdsvis bred skare af egentlige forfattere til teksterne.

Hvorfor er den skrevet?

Grunden til, at sagsakterne er nedskrevet, bunder i et ønske om at kunne dokumentere en retssags forløb. Det være sig de udtalelser, den tiltalte eller vidner har udtalt om ulovlige forhold. Dette forstærker projektets troværdighed, da der ikke kan herske tvivl om rettens intention med teksterne.

Ankenævnet er den instans, som behandler de af enten anklagemyndigheden eller forsvarsadvokaturen indgivne ankede domme ved enten byretten eller landsretten, hvorefter den højerestående domstol optager sagen på ny og enten stedfæster eller afviser den forrige domstols kendelse og på ny afsiger dommen over den tiltalte.

4.4.1 Ethiske overvejelser i anvendelsen af sagsakterne

I henhold til Arkivloven af august 2007 §40 skal den, der får adgang til benyttelse af arkivalier, som ikke er umiddelbart tilgængelige, ikke uberettiget offentliggøre, videregive eller udnytte fortrolige oplysninger. Dette er, hvad der ordret står i lovgivningen. Det har den betydning for projektet, at navnene i bilag 2, som indeholder noterne, der er taget under læsningen af de forskellige sagsakter, er blevet tegnet over med sort. For formidlingens skyld er der anvendt pseudonyme navne i selve analysekapitlet (Kapitel 5) som erstatning for deres faktiske navne.

4.5 Metodisk tilgang i analysen af empirien

Indtil videre er de metodiske overvejelser for empirien og indsamlingen af empirien blevet beskrevet. Dette afsnit gennemgår, hvorledes empirien er blevet analyseret. Afsnittet søger dermed at gøre det gennemsigtigt for læseren, hvordan analysen er blevet til. Analysen af sagsakternes indhold er en selektiv proces, hvilket er understreget gennem projektets hermeneutiske videnskabsteoretiske perspektiv. Fremgangsmåden ved analysen af sagsakterne er dannet på baggrund af det hermeneutiske argument om, at forståelse af et fænomens dele afhænger af forståelsen af helheden og omvendt. Derfor er det søgt at skabe de bedste forudsætninger for forståelsen af hver enkelte sag, så fortolkningen kan præsentere velargumenterede fund.

Det følgende er en gennemgang af fremgangsmåden i analysen af empirien angivet i punktform:

1. Læsning af sagsakt omhandlende én tiltalt statsborger.
2. Identificering af relevante passager, hvor årsagen til angiveri bliver udtrykt af den tiltalte eller dennes forsvarsadvokat.
3. Kategorisering af passager ved hjælp af tabel 1.

Tabel 1 - Tabel med uddybning af de teoretiske begreber

Teoretisk begreb	Tegn på begreb
Money	Tilegnelse af økonomiske midler uanset møntfod fra tyske myndigheder eller fra organisationer, som arbejdede under tyske myndigheders forvaltning.
Ideology	Nazistisk overbevisning

	<ul style="list-style-type: none"> - Had rettet mod de af Nazismen stemplede urene befolkningsgrupper, eksempelvis - jøder, homoseksuelle, kommunister osv. - Eksplicitte ytringer, som henviser til Nazismen, som årsagen til angiveri. <p>Anti-demokratisk overbevisning</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ytringer, som har nazistiske undertoner, men som ikke kan udelukkes at have andre ideologiske baggrunde, men som kritiserer demokratiet og/eller den danske stat.
Coercion/Compromise	<p>Udtryk for handler mellem den tyske besættelsesmagt og den tiltalte.</p> <p>Udtryk for angiveriets nødvendighed for at undgå en af besættelsesmagten betvingende handling, som vil medføre stor ubehag for tiltalte.</p>
Ego	<p>Had eller vrede rettet mod et eller flere individer for forhold, som kan begrænse sig til disse individers personligheder eller ageren. Det kan være tilfælde med:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jalousi - Misundelse - Opleve at blive krænket <p>Søgen efter status, personlig anerkendelse eller spænding.</p>
Andet	<p>Kategorien er forbeholdt alle de årsager til angiveri, som ikke umiddelbart kan placeres i en af de fire teoretiske kategorier.</p>

4. Rapportering af kategorisering i tabel 2, med henblik på at skabe et overblik til selve analysen.

Tabel 2 - Tabel til kategorisering af sagsakterne

Sagsakt informationer	Årsag til Angiveri	Teoretiske begreber
Tiltaltes navn og fødselsdato. Retssagens oplysninger og dato for retssag. Tidsmæssige periode for hændelsen. Dommen.	En kort beskrivelse af retssagens indhold efterfulgt af årsagen til angiveri. Denne boks indeholder også andre informationer, som analytikeren har fundet interessant i forhold til projektets forskningsspørgsmål.	Her vil blive nævnt hvilken af MICE-kategorierne, som motivet for angiveri kan placeres under, ellers vil der blive anført 'Andet'.

5. Gentag trin 1-4 indtil alle sagsakter er kategoriseret.
6. Samling af årsager for angiveri i temaer og behandlet herefter i disse.
7. Skriftligt fremstillet i projektets følgende kapitel (Kapitel 5. Analyse af sagsakter).

Denne fremgangsmåde skal sikre, at der systematisk bliver samlet relevante informationer fra alt af projektets anvendte empiri.

5. ANALYSE AF SAGSAKTER

I forrige Kapitel blev selve metoden til analysen af sagsakterne fra Ankenævnet beskrevet. I dette kapitel er analysens fortolkninger fremstillet efter MICE-teoriens fire kategorier efterfulgt af en 'Andet' kategori, hvori forhold, som ikke kunne placeres i de fire andre kategorier, er placeret. Analysen henviser generelt til de noter fra sagsakterne, som kan findes i bilag 2. I bilag 1 findes et overblik over nogle udvalgte og relevante informationer fra de analyserede sagsakter, blandt andet andelen af kvindelige og mandlige tiltalte. En central oplysning fra dette bilag er mængden af sagsakter, som er blevet anvendt i analysen. Et samlet antal af 35 sager blev undersøgt, hvoraf to viste sig at være tomme og 4 sager endte med frifindelse. Disse sager er dermed ikke taget med i analysen, hvilket betyder at følgende analyse bygger på analysen af 29 sagsakter.

5.1 Money

I udskrifterne fra retssagerne skildres det ofte, at under afhøringerne er tiltalte blevet spurgt om hvorvidt denne har modtaget penge eller ej for angiveriet. I alle tilfælde benægter tiltalte at have modtaget penge fra tyskerne. Det er kun lykkedes at finde ét tilfælde, hvor beviserne mod tiltalte er så overbevisende, at pengene må have været motivet for angiveriet.

*"Tiltalte afviser at have gjort det for penge, men ender med at have fået udbetalt 1800 kr."*¹

I noterne fra angiverisag nr. 27, som citatet er fra, kan det ses, at den unge kvinde på 17 år, har afvist at have angivet for penge. Endvidere ender tiltalte med at få udbetalt 1800 kr., hvilket på dette tidspunkt var en stor formue. Ifølge Danmarks Statistik var gennemsnitslønnen timelønnen for en arbejder 4 kr. i 1955². I forhold til lønudviklingen siden antages det, at den har været endnu lavere omkring 1940'erne. Såfremt der udregnes hvor mange timers arbejde, der skal leveres for at spare sammen til 1800 kr. af 4 kr. i timen, vil det betyde, at den 17-årige kvinde har erhvervet sig for 450 timers arbejde ved at angive personen. Det er omkring to en halv månedsløn for en arbejder i 1948, da gennemsnitsarbejdstiden var 181,66 timer om måneden på dette tidspunkt ifølge Danmarks Statistik³. De ovenstående udregninger er i sig selv ligegyldige, men de sætter angiveriet for penge i et perspektiv. I

¹ AN retssag angående angiveri nr. 27 – Se Bilag 2 side 72-73.

² Danmarks Statistik, 2008 - side 16 for gennemsnitstimelønnen i 1955.

³ Danmarks Statistik, 2008 - side 10 for gennemsnitsarbejdstiden i 1948.

dette tilfælde har det været ganske profitabelt at angive en person til tyskerne. For en 17-årig var 1800 kr. en formue, som skabte mange muligheder.

Endvidere understreges det at den tiltalte har været beruset i perioden for angivelsen, hvilket selvfølgelig har en betydning for kvindens åndsnærværelse og dermed evnen til at bedømme, hvad der er rigtigt og forkert. Det skaber derfor tvivl om motivet, da det ligeså godt kunne være den tiltaltes berusede tilstand, som skabte en tilfældig omgang med viden hun lå inde med. Det bemærkes dog at den tiltalte formår at hente nogle af sine sager hjemme hos den angivet person imellem angivelsen og anholdelsen. I denne periode kunne det antages at den tiltalte ville afsløre angivelsen for sin ven grundet den tiltaltes berusede tilstand. Den tiltalte har haft nok selvkontrol til ikke at gøre dette, hvilket understøtter argumentet om, at den tiltalte har angivet for penge. Dog giver retssagsudskriftet ikke indblik i hvad pengene skulle bruges til, da tiltalte og alle andre analyserede sagsakter ikke indeholdte en forklaring herpå.

5.2 Ideology

I udskrifterne fra retssagerne skildres det ofte, at under afhøringerne er tiltalte blevet spurgt om, hvorvidt vedkommende har haft tilknytning til nazistiske organisationer. Det har været tilfældet i flere af retssagerne. I bilag 1 kan det ses at i 7 ud af 29 sagsakter har tiltalte været medlem af D.N.S.A.P. og i yderligere 13 tilfælde har den tiltalte haft forbindelse til de nazistiske miljøer gennem sin ægtefælle, kæreste eller en tysk soldat. I disse sammenlagt 19 sager er det langt fra dem alle, hvor det ideologiske motiv har været udpræget. Faktisk kommer det ideologiske motiv kun til udtryk i 6 af sagsakterne. Endvidere vil erkendelsen af det store antal af sager, hvor den tiltalte har haft forbindelse til nazismen, blive diskutere i næste Kapitel.

En af de retssager hvor motivet for angiveri har været ideologi er i angiverisag nr. 29. I udskriftet fra denne retssag findes en transskription af en telefonaflytning, som en modstandsgruppe har foretaget mod et Gestapo hovedkvarter. Transskriptionen indeholder en samtale mellem en Fru Petersen og en Gestapo-mand. Samtaleemnet er kvindens frustration over ikke at kunne finde en kvinde, som Fru Petersen og hendes mand mener er af russisk og jødisk herkomst. De har haft angivet hende til Gestapo før samtalen, men oplyste den forkerte adresse og forsøger dermed selv, at finde den jødiske kvindes opholdssted gennem Folkeregisteret med henblik på en anholdelse af hende.

”En Fru Petersen spørger efter Hans og hun siger til ham: Se nu har min Mand og jeg været oppe paa Folkeregisteret, men der er saa mange Andersen i Danmark. Ja, men hun skulde jo hedde Lone Andersen? Det er slet ikke saa let, det kan jo ogsaa være hendes Pigenavn, vi har faaet fat i, jeg forstaar bare ikke, at hun saadan kan forsvinde, for jeg har set hende for en Uges Tid siden. Ja, pas paa, jeg tror, at hendes Fader tigger paa Slagteriet en Gang om Ugen, lad for Resten Deres Mand gaa derud og faa fat i ham. Jan, men det er slet ikke saa nemt for min Mand. Hvad laver han da, han har da ikke saa travlt. Nej, det har han ikke, men han læser sin Avis og hører Radio. Ja saa Fru Petersen, hvis De nu skulde løbe paa hende, saa gaa bagefter hende og se, hvilket Hus hun gaar ind i, det er jo snart den eneste Maade at faa fat i hende, i øvrigt kan De jo faa nogle Bekendte til at hjælpe Dem, Held og Lykke Fru Petersen, og ring mig op igen.”⁴

Telefonsamtalen viser hvordan Fru Petersen og hendes mand af egen fri vilje forsøger at finde den jødiske kvinde til Gestapo, som ikke selv behøver at afsætte ressourcer til at eftersøge hende, hvilket er et udtryk for den samarbejdsvilje, der findes fra personer med samme ideologiske overbevisning som counterinsurgent.

Et andet eksempel på et ideologisk motiveret angiveri er angiverisag nr. 4, hvor den tiltalte kvinde hjælper nogle HIPO-betjente under afhøringen af en person, som er mistænkt for at bedrive illegalt arbejde. Denne sag var en af de mere komplicerede sager at analysere, fordi der var mulighed for, at der fandtes flere motiver, men i dette projekt bliver følgende udsagn centralt for fortolkningen af den tiltalte kvindes motiv som et ideologisk funderet motiv.

”... russerne skulle komme og hugge hovedet af små børn.”⁵

Dette skulle den angivet mand have udtalt til den tiltalte kvindes søster. Dette citat anvendte den tiltalte kvinde, som motiv for angivelsen af manden. Det ideologiske kommer til udtryk i, at hun vælger netop dette som grund for angiveriet, på trods af anklager fra den angivet mand om involveringen af penge. I dette tilfælde er russerne og dermed russiske

⁴ AN retssag angående angiveri nr. 29 – Se Bilag 2 side 74-75.

⁵ AN retssag angående angiveri nr. 4 – Se Bilag 2 side 60-61.

sympatisører dem der bør bekæmpes, hvilket er et særdeles ideologisk motiv. Det medgives dog at den tiltalte kvinde giver forskellige forklaringer på, hvorfor hun angav ham.

5.3 Coercion/Compromise

I samtlige udskrifter fra retssagerne fremgår konsekvenserne af angiverierne. Konsekvenserne går lige fra ingen konsekvenser til, at ofret ender i koncentrationslejr. I mange af sagsakterne beskrives en kronologisk konsekvensrække, såsom i angiverisag nr. 17, hvor konsekvenserne ved angiveriet er, at en jødisk familie bliver anholdt, ført til Vestre Fængsel og Horserød og derefter til koncentrationslejren Theresienstadt⁶. Videre har analysen af sagsakterne vist en tendens i forhold til konsekvenserne. Ingen af de tiltalte er blevet udsat for tortur eller fysisk mishandling, men enkelte er blevet udsat for et pres. Desuden er der dog i flere af sagsakterne beskrivelser af, hvordan den angivet er blevet tortureret eller fysisk mishandlet. Såsom det er beskrevet i angiverisag nr. 30:

*"... hvor han blev slået i ansigtet med en pisk med flettede snerte, samt slået på de blottede kønsdele adskillige gange med en gummiknippel."*⁷

Dette citat fra angiverisag nr. 30 er meget detaljeret, hvilket ikke er et særtilfælde. I alle tilfælde, hvor tortur eller mishandling har fundet sted, har ofret kunne beskrive nogenlunde detaljeret, hvordan torturen har fundet sted.

På trods af at ingen af de tiltalte i de analyserede sagsakter er blevet udsat for tortur, er nogle blevet udsat for truslen herom eller værre. Angiverisag nr. 17 indeholder oplysninger om en tiltalt mand, som angav en jødisk familie, som blev taget til de ovenstående opholdssteder. Den tiltalte mand var nattevagt på en maskinfabrik, hvor tyskere var til stede. I det område, som den tiltalte bevogtede, boede den jødiske familie. Tyskerne havde eftersøgt denne familie i deres lejlighed, men havde ikke fundet dem på adressen, da de var udenbys. Anmeldelsen skete på baggrund af en trussel fra tyskerne, som understregede at den vagt, som undlod at anmelde tilbagekomsten af familien, ville blive stillet for en tysk krigsret. Derfor frygtede den tiltalte mand at blive skudt af tyskerne, såfremt han undlod at melde om den jødiske families tilbagekomst. Den tiltalte mand har været overbevist om, at tyskerne faktisk mente deres trussel, og der var en overhængende risiko for, at han ville blive skudt, såfremt

⁶ AN retssag angående angiveri nr. 17 – Se Bilag 2 side 65-66.

⁷ AN retssag angående angiveri nr. 30 – Se Bilag 2 side 75.

han ikke efterlevede deres ønske. Dette kan være et udtryk for det omdømme, som tyskerne havde.

5.3.1 Frygten for tortur

I angiverisag nr. 14 beskriver den tiltalte, at han anmeldte en sabotage af en lyttepost, da han var bange for, hvad der ville ske, hvis han ikke gjorde det⁸. Dette eksempel viser, hvordan en counterinsurgents rygte og ry kan have en tvingende effekt. Den tiltalte havde haft kontakt med tyske soldater, da han ejede en butik, som de frekventerede. Endvidere findes der ikke noget bevis på, at tiltalte på noget tidspunkt havde haft en dårlig oplevelse med de tyske soldater eller en oplevelse af en trussel fra dem, hvorfor det næsten måtte formodes, at den tiltalte, ikke burde frygte for konsekvenserne. Dog viser sagsakten, at den tiltalte alligevel frygtede for det, som tyskerne kunne finde på. Det viser, at den direkte kontakt med soldaterne ikke bliver koblet til de rygter, der går om den enhed, som de soldater er en del af. Det vil sige, at frygten for at blive udsat for tortur kan opstå, selvom personen ikke har haft ubehagelige oplevelser fra repræsentanter fra den gruppe af mennesker, som rygterne skulle omhandle. Dette kan forstås som et udtryk for indirekte tvang. Altså at et menneske kan tvinges til at give oplysninger, uden at denne er blevet direkte tvunget til det af onde mænd i sorte jakker.

5.3.2 Kontakten mellem angiver og tyskerne

I kapitel 2, hvor den historiske kontekst blev præsenteret, blev det beskrevet, hvilke tyske anti-terror organer der var gængse under besættelsen i Danmark. Et tema, som gik igen i disse organer, var deres anvendelse af vold og tortur. Dette led til en ganske naturlig hypotese om, at en del af de tiltalte i sagsakterne ville have været udsat for tortur, hvilket blev præsenteret i indledningen. Da dette ikke har vist sig at være tilfældet i dette projekts empiri, kan denne hypotese forkastes for nu. Hypotesen er simpelthen betændt med uvidenhed. For det oprindelige spørgsmål burde være: Hvordan ved tyskerne, hvem de skal torturere? Dette projekts empiri giver svaret. Det starter med en dansk statsborger, som giver oplysninger til tyskerne om kriminelle forhold, som de har observeret. Derefter ved tyskerne, hvem de skal torturere. Denne analysedel starter ved torturen og dermed den tvingende handling, men da den virker til at have udeblevet, indeholder dette afsnit dokumentation fra alle typer af motiver. Angiverisag nr. 15 og 16 er eksempler på to motiver i samme situation, hvor det

⁸ AN retssag angående angiveri nr. 14 – Se Bilag 2 side 65.

illegale forhold, som de tiltalte har opdaget, bliver angivet til tyske myndigheder uden nogen opfordring fra disse. Angiverisag nr. 15 omhandler en tiltalt kvindes pres på en bekendt mand, og angiverisag nr. 16 omhandler denne mands anmeldelse af en fransk desertør i tysk krigstjeneste, fordi han frygtede for, at den tiltalte kvinde fra angiverisag nr. 15 ville anmelde ham, hvis han ikke anmeldte den franske desertør⁹. Dette eksempel understreger, hvordan tyskerne fik tilgang af informationer, som de sikkert havde en interesse i at modtage, men ikke havde erkendt behovet for endnu, hvilket er interessant i forhold til det teoretiske afsnit omhandlende efterretningscyklussen. Informationer tilgår efterretningsenheden uanset, om denne ønsker at lede efter det eller ej. I forlængelse af dette er angiverisag nr. 1 og 2, som egentlig er samme sagsakt, et lignende tilfælde af en person, som giver tyskerne oplysninger om en anden. Sagen er, at den tiltalte kvinde vælger at anmelde en anden kvinde grundet et opgør i deres lejlighedsopgang. Under opgøret bliver den tiltalte kvinde muligvis kaldt for et 'nazisvin', hvilket hun bliver krænket over og ønsker at hævne. Kvinden bliver anholdt af Gestapo og fængslet i en måned¹⁰. Dette er endnu et eksempel på, at tyskerne bliver kontaktet af den danske statsborger. I næste afsnit bliver den krænkende handling analyseret, som er ens på den måde, at alle sagerne startede med, at den danske statsborger på den ene eller anden måde tog kontakt til en af besættelsesmagtens instanser med henblik på at få krænkeren stoppet eller straffet.

5.4 Ego

Denne kategori er repræsenteret i 12 ud af de 29 undersøgte sagsakter. Sammen med Andet-kategorien er denne kategori den hyppigste i motiver for angivelse i dette projekt. Kategorien består først af en analyse af nogle generelle forhold omhandlende den tiltalte kvinde og i forlængelse af dette en analyse af nogle typiske kvindelige tiltaltes motiver. Videre indeholder afsnittet en analyse af en anden form for egocentrisk motiv – Det der kan kaldes for spændingsjægeren.

5.4.1 Den kvindelige stikker – ”Stickersken”

I analysen af sagsakterne blev der fundet en tendens, som ikke har været en del af det teoretiske udgangspunkt. Tendensen består i forskellen på mandlige tiltalte og kvindelige tiltalte i angiverisagerne. For det første er samtlige kvindelige tiltalte i angiverisagerne blevet

⁹ AN retssag angående angiveri nr. 15 og 16 – Se Bilag 2 side 65.

¹⁰ AN retssag angående angiveri nr. 1 og 2 – Se Bilag 2 side 59.

udspurgt om deres private forhold til tyske statsborgere eller sympatisører heraf. Der sågar direkte spørgsmål fra politimyndigheden eller domstolen, som går på om den tiltalte kvinde har haft samleje med tyske soldater, hvilket blandt andet kan ses i angiverisag nr. 24, hvor den tiltalte, som er 18 år under retssagen, har skulle "tilstå" at hun har haft samleje med fire tyske soldater under besættelsen¹¹. Denne interesse for kvindens sexliv kan ikke genkendes i sager med mandlige tiltalte. I alle sager, hvor mænd er involveret findes en anden åbenbar negligering af det emne. De er hinandens modpoler. Ifølge disse retssager er det spørgsmål, som kvinden skal modtage det samme som manden ikke skal modtage; nemlig "Har du haft samleje med tyskere og i så fald, hvor mange har du haft samleje med".

Forsættelse i det kønsstereotype spor vil vise, at der findes yderligere en kønsbaseret tendens. I de fleste af sagerne hvor et egocentrisk motiv var tilstede, var den tiltalte kvinde, hvilket kan ses i bilag 1 (9 kvinder og 3 mænd). Det typiske for disse sager er, at angiveriet sker på baggrund af en ubehagelig oplevelse med en anden person. I angiverisag nr. 28 fremgår det at den tiltalte ønskede at få nogle mænd straffet for at have klippet håret af hende og en veninde. Under og efter besættelsen var der kultur for at klippe de kvinder, som havde 'gået med tyskere' skallet. Dette var den 18-årige kvinde blevet udsat for og som en hævn for dette angav hun i hvert fald to mænd til tyskerne¹². I denne situation er kvinden blevet udsat for en voldshandling. Dette kan kaldes for den voldsbaseret krænkelse. I angiverisag nr. 30 kan findes et eksempel på en ikke-voldsbaseret krænkelse, men stadig en krænkelse af kvinden. I denne sag er kvinden blevet kaldt 'feltmadras' af en forbipasserende på perronen efter en togtur. Dette vælger kvinden at anmelde til en fra Schalburgkorpset, som anholder manden¹³. Begge disse eksempler på krænkelse har det tilfælles, at de er at de selv er blevet krænket. Dette er de typiske eksempler, men i sagsakterne findes der ligeledes et atypisk eksempel, nemlig en kvinde, som bliver krænket på et andet individs vegne. I angiverisag nr. 3 bliver den tiltalte kvindes yngre søster kaldt for 'Tyskerluder', hvilket den tiltalte kvinde anmelder til tyskerne¹⁴. Dette kan kaldes for et eksempel på kollektiv krænkelse, hvor individet og den egocentriske kategori bliver udfordret, da den fokuserer på individet.

¹¹ AN retssag angående angiveri nr. 24 – Se Bilag 2 side 71-72.

¹² AN retssag angående angiveri nr. 28 – Se Bilag 2 side 73-74.

¹³ AN retssag angående angiveri nr. 30 – Se Bilag 2 side 75.

¹⁴ AN retssag angående angiveri nr. 3 – Se Bilag 2 side 59-60.

I analysen af egocentriske eksempler skiller en retssag sig ud. Angiverisag nr. 34 omhandler en tiltalt mand, som ønsker spænding i sit liv. Han har blandt andet gjort tjeneste i Waffen SS indtil det ikke længere fra spændingsfyldt nok. Den tiltalte blev spurgt om sit kendskab til en person og ender med at vise hvor denne person bor. Yderligere deltager den tiltalte ivrigt i jagten efter forskellige personer, som på den ene eller anden måde er en trussel mod besættelsesmagten¹⁵. Dette eksempel er medtaget grundet sin særegne karakter. Den viser, hvordan nogle mennesker angiver for grunde, som ikke virker rationelle i forhold til den skade de forvolder. Her er ikke tale om det egocentriske motiv, men om det egoistiske menneske, hvilket vil blive diskuteret i næste kapitel.

5.5 Andre årsager

Denne kategori er repræsenteret i 12 ud af de 29 undersøgte sagsakter. I forrige afsnit om egocentriske motiver blev det nævnt at Andet-kategorien er den hyppigste i motiver for angivelse i dette projekt sammen med Ego-kategorien. Videre blev der i forrige afsnit berørt et emne, som strækker sig videre i denne kategori. Emnets omdrejningspunkt er kvindeskønnet. I forrige afsnit blev angiverisag nr. 28 omtalt, da den omhandlede klipningen af to kvinder, på grund af deres omgang med tyskere. I dette afsnit behandles de sager, som ikke har udmøntet sig i direkte voldshandlinger, som en forceret klipning i juridisk forstand er. Disse sager omhandler kvindens frygt for overgreb. Ikke fra statsmagten og dermed tyskerne, men fra almindelige danske mænd. Der kunne fremsiges et argument om, at sådanne sager knytter sig til et tvangsmotiv. Årsagen til at disse sager ikke er at finde i den kategori, er at den valgte teoris udlægning af tvangskategorien kan fortolkes som en kategori, hvor indholdet består af de motiver, der kan relateres til et individ, som bliver udsat for en tvingende handling fra et statsapparat. I disse sager er der ikke tale om et statsapparats tvingende handlinger, men et udtryk for en frygt for overgreb fra en fremmede, som handler af egen fri vilje. Den fremmede kan, som i angiverisag nr. 8, være beruset og i sin beruselse have opført sig ubehageligt over for nogle unge kvinder ved blandt andet at have sagt "Nå der står I, I tyskertøser, I skulle skyde"¹⁶. Hvilket er en reel trussel, men ikke en institutionel trussel. Truslen kommer fra en mand, som handler i overensstemmelse med sine egne værdier. Et andet lignende tilfælde kan ses i angiverisag nr. 24, hvor den tiltalte unge kvinde havde indledt et forhold med en franskmand i tysk krigstjeneste. Franskmanden ønskede at

¹⁵ AN retssag angående angiveri nr. 34 – Se Bilag 2 side 78-79.

¹⁶ AN retssag angående angiveri nr. 8 – Se Bilag 2 side 63.

desertere og tage til Island og ville have den unge kvinde med, og da kvinden nægtede blev hun truet med, at han ville tvinge hende til at tage med¹⁷. Begge eksempler viser hvordan kvinden under krigen har oplevet frygt fra en uventet front. De typiske frygtindgydende aktører må være tyskerne og deres institutioner på den ene side og de danske modstandsgrupper på den anden side. En tredje aktør viser sig i individet, som handler på baggrund af egne interesser.

5.4.1 Uagtsomhed

I kapitel 3, hvor teorien omkring MICE blev præsenteret, fremgik det implicit, at landssvigende virksomhed er et valg et individ træffer, hvorfor det at bidrage med informationer til besættelsesmagten må være en bevidst handling. Endvidere kan det ses i sagsakterne, at individer har endt med at give informationer til tyskerne uagtsomt. I angiverisag nr. 31 og 32 beskrives hvordan to tiltalte mænd får talt over sig og efterfølgende presset til at dele alle de informationer, som de ligger inde med angående illegal virksomhed, med tyskerne¹⁸. Disse retssager understreger MICE teoriens mangelfuldhed. Informationer fra befolkningen kommer både fra bevidste handlinger og ubevidste handlinger. De ubevidste handlinger er dog sværere at indhente, da de sker i et øjeblik af tankeløshed, som det kan ses i de to ovennævnte eksempler. Uagtsomheden er et eksempel på denne ubevidste efterretningskilde, som vil blive diskuteret i følgende kapitel.

5.6 Soldaten

I sagsakterne fremgår det typisk til hvem anmeldelsen er afgivet. I den henseende er det interessant at se at i flere tilfælde bliver anmeldelsen afgivet til en almen soldat, som ikke har med efterretninger at gøre. Adskillelsen af soldaters funktioner kan muligvis virke uoverskuelig fra udefrakommende. Netop dette forhold er blevet beskrevet i indledningen af projektet, som en del af argumentationen for dette projekts relevans på den militære diplomuddannelse. Dette argument kan nu hente dokumentation fra dette projekts empiri. Denne pointe vil blive anvendt i næste kapitels diskuterende afsnit.

¹⁷ AN retssag angående angiveri nr. 24 – Se Bilag 2 side 71-72.

¹⁸ AN retssag angående angiveri nr. 31 og 32 – Se Bilag 2 side 75-77.

6. DISKUSSION

Dette kapitel indeholder en diskussion af de analyserede emner i forrige kapitel i forhold til at kunne finde viden om informationsindhentning gennem HUMINT, som kunne anvendes i dag.

6.1 Den historiske samtids særprægs relevans for i dag

I analysen blev der beskrevet tre forhold, som er interessante i forhold til at forstå tiden omkring Anden Verdenskrig. Disse tre forhold kan forstås, som tre spørgsmål efterforskeren af angiveri skal stille. 1) Har du været medlem af DNSAP? 2) Har du modtaget penge fra tyskerne? Og 3) Har du haft samleje med tyskerne? Det sidste af spørgsmålene har kun henvendt sig til kvinderne, da homoseksualitet ikke var accepteret på denne tid og at de tyske soldater typisk var mænd. Disse spørgsmål ville typisk blive stillet under retsopgøret efter Anden Verdenskrig. Derfor må de anses for elementer, som efterforskeren på den tid har været overbevist om, kunne føre til angiveri. I temaer ville det være ideologi, penge og sex. Dette er et udtryk for de vigtigste emner at dække under efterforskningen af angiveri. Universaliteten af disse forhold er der dog mere tvivl omkring. Muligvis er dette ikke kombinationen af hovedårsager til angiveri i alle kulturer, hvorfor dette fund skal bruges til at udvikle en måde at forstå *human intelligence* operationer, i stedet for at beskrive hvorfor, dette er de rigtige spørgsmål at stille til en angiverianklaget. I dette projekt kan der findes en sammenhæng mellem den tiltaltes ideologiske overbevisning og angiveri, og ligeledes kan der findes en sammenhæng mellem en erotisk relation og angiveri. Projektet kan dog ikke finde tilstrækkelige tilfælde af tiltalte, som anvender penge som motiv for angiveri. Dog vil dette forhold blive diskuteret senere i dette kapitel. Disse sammenhænge kan være udtryk for, at i to ud af de tre spørgsmål findes en begrundet mistanken om angiveri. Det kan betyde at disse spørgsmål bygger på sande antagelser om befolkningen, dog med det begrænsende forhold som generaliseringer medfører. Det skal ikke lede til en forståelse, hvor alle der svare ja til alle tre spørgsmål skal interneres. Det skal blot lede til en metode til at forstå den kultur, hvor en stat ønsker at gennemføre counterinsurgency-operationer. Denne metode kunne bestå af et antropologisk arbejde, hvor efterretningskapaciteter og andre soldaterne, som interagerer med befolkningen, forsøger at finde de centrale spørgsmål en indfødt efterforsker ville stille en angiverianklaget. Det kunne hjælpe i både efterretningsindhentningen i forhold til at forstå, hvilke personer som counterinsurgency-magten ville have mest held med at indhente informationer fra, og hvilke personer som ville være mest tilbøjelige til at

levere informationer til insurgents. Dette giver en retning i forhold til den indledende del af en counterinsurgency-operation. Et stærkt argument for en sådan metode består i måde Danmark har bedrevet counterinsurgency-operationer på i det nye årtusinde. Den typiske udsendelse for en soldat var omkring et halvt år, hvorfor den kulturelle sans hos counterinsurgents bliver nulstillet omkring hvert halve år. Disse spørgsmål kunne give soldaterne en retning i deres søgen efter informationer, hvilket ville bevare et vist niveau af kulturel forståelse hos counterinsurgents. Det skal dog fastslås, at denne metode er dannet på baggrund af refleksioner om sagsakterne, og er ikke et udtryk for en kritik af måden hvorpå den danske hær agere i counterinsurgency-scenarier, da forfatteren ikke har eksakt kendskab til hvorledes indhentningen af efterretninger foregår grundet dens klassificerede status.

De efterfølgende afsnit indeholder diskussioner af de pointer, som blev fremlagt i forrige kapitel set i forhold til en mulig anvendelse i det danske Forsvar i dag. Afsnittet er bygget op efter samme struktur som analysen, men med fokus på analysens pointer i stedet for MICE-teoriens kategorier, dog bliver de relevante diskussionspunkter præsenteret, som de blev behandlet i analysen.

6.2 I'm in it for the money!

Det første interessante fund, er den manglende anvendelse af penge, som et typisk anvendt motiv for angivelse af en bekendt. I kapitel 2, hvor den historiske kontekst blevet fremstillet, blev det beskrevet hvordan tyskerne hyppigt anvendte penge i forsøget på, at få informationer om illegale forhold. Der er en klar diskrepans mellem den fortælling og fundene i sagsakterne. Det leder videre til to fortolkninger: 1) Enten har penge i de analyserede sagsakter ikke været det primære motiv, hvilket kan være et udtryk for overvurderingen af penges værdi i forbindelse med angivelser under counterinsurgency. 2) En anden fortolkning kunne være, at penge er det mest skamfulde motiv for angivelse, upåagtet af penges neutrale udgangspunkt, hvilket har betydet, at den tiltalte har forsøgt at skjule modtagelsen af penge fra domstolene. I forrige afsnit, hvor de tre centrale spørgsmål ved retsopgøret blev præsenteret, var det andet spørgsmål; "Har du modtaget penge fra tyskerne?". I analysen blev det nævnt, at i alle sagsakter havde den tiltalte afvist. Kun i ét tilfælde syntes det reelt at kunne forstå motivet som økonomisk. Det kan lede videre til spørgsmålet om, hvorvidt MICE-kategorierne er ligeværdige. Forstået på den måde, at nogle af kategorierne kan være mere eller mindre legitime i et givent samfund. I dette tilfælde ville det vise at krænkelser, tvang og frygt er mere legitime motiver for angiveri end penge, da de tiltalte selv udtaler

disse motiver, som grunden til deres angiveri. Dette betyder ikke nødvendigvis, at penge er en mindre effektiv måde at rekruttere informanter på, men blot at nogle kategorierne kan være mere eller mindre legitime i en kultur. Dette bidrager til diskussionen om hvilke metoder, der er etisk forsvarligt at anvende i væbnet konflikter. Vurderingen kan dermed ligge mellem den militære gevinst ved at anvende en ikke-legitim, set i befolkningens øje, indhentningsmiddel, og så den skade det kan gøre på individet eller samfundet i perioden efter en væbnet konflikt. Her henvises til de konsekvenser den hollandske counterinsurgency-operation viste sig at have for den indonesiske befolkning efter 1949, hvilket blev præsenteret i kapitel 3.

6.3 Ideologiens betydning

Ud af 29 sagsakter viste det sig, at i 20 af disse, havde de tiltalte en forbindelse til den nazistiske ideologi eller omgav sig med tyskere, hvilket blev nævnt i analysen. Det er over 2/3 af sagsakterne, hvor den eller de tiltalte har haft en forbindelse til tyskerne. Det indikerer, at på trods af, at der blev anvendt ideologi som motiv i kun seks af sagsakterne, kan den ideologiske overensstemmelse mellem counterinsurgents og befolkningen have en indirekte betydning for angiveri. Pointen er, at den del af befolkningen, som er af samme overbevisning som counterinsurgents, er mere tilbøjelig til at videregive informationer og angive sine bekendte, end den del af befolkningen, som enten er neutrale eller uenige med counterinsurgents. Nazitysklands besættelse af Danmark, var et opgør mellem to nabolande med mange kulturelle og ideologiske ligheder. Det kan få tanker til at falde på Danmarks seneste deltagelse i stabiliseringsoperationer. Havde tyskerne en fordel i forhold til efterretningsindhentning i Danmark sammenlignet med danske soldaters mulighed for efterretningsindhentning i Afghanistan? Svaret på dette spørgsmål bliver ikke givet her, men sandsynligheden for dette er tilstede. Såfremt efterretningsindhentningen fungerer bedre, hvis der er en overensstemmelse mellem counterinsurgents' og befolkningens kultur og ideologier, kan det betyde, at counterinsurgency-operationer er mere effektive. Præmissen for dette arguments reliabilitet er, at efterretningsarbejdet er det centrale i counterinsurgency. Såfremt det antages at dette er tilfældet, vil det dermed være formålstjenesteligt at forstå et lands demografiske udvikling forud for en counterinsurgency-operation. Analysen af den demografiske udvikling vil kunne vise hvordan befolkningen overordnede set står i forhold til ideologiske spørgsmål, samt vil deres kulturelle udtryk kunne identificeres. Det kræver lang tids forberedelse, hvilket counterinsurgency operationer sjældent levner tid til, når først

behovet opstår for en sådan operation. Derfor vil soldaterne, konstabler såvel som officer, være nødt til selv at agere antropologer i det område de bliver indsat i. Behovet for at soldaten, uanset sin funktion, skal kunne indhente informationer i counterinsurgency-scenarier, blev blandt andet beskrevet i analysens sidste afsnit, hvor det blev nævnt, at nogle tiltalte valgte at anmelde ugeringen til den nærmeste soldat. Kampsoldaten, logistikeren og artilleristen skal altså besidde flere færdigheder end deres funktion foreskriver i et counterinsurgency-scenarie.

6.4 To tortur or not to tortur...

Analysen viste, at ingen af de tiltalte var blevet tortureret på trods af det rygte, som Gestapo havde, som blev beskrevet i kapitel 3. Der blev dog argumenteret for en niveauinddeling af indhentningen af informationer gennem *human intelligence*. Denne niveauinddeling er langt fra hverken fuldkommen eller færdigudviklet, men den giver nogle indikatorer på, hvordan de nederste niveauer ser ud. Det første niveau består af alle de tiltalte i retssagerne, som dette projekt har behandlet. Det består af statsborgere, som oplever noget og uden at være presset til det, videregiver disse informationer til counterinsurgency-magten. På dette niveau bliver der ikke anvendt tortur, da Coin-magtens viden om informationens eksistens simpelthen ikke er tilstede. Det er først ved det næste niveau, at der anvendes tortur. Der hvor Coin-magten er blevet overbevist om, at personen ligger inde med informationer eller blot vil afstraffe en borger. Resten af niveauerne i denne human intelligence 'indhentningstrappe' kan ikke dannes på baggrund af dette projekts empiri og skal videreudvikles gennem adgang til andre kilder. Dette forhold understreger projektets evne til at anvende viden fra besættelsen i en nutidig kontekst. I afsnittet om penge som motiv for angiveri, blev der reflekteret over muligheden for, at penge ikke havde en legitim status som motiv for angiveri i Danmark under Anden Verdenskrig. I forlængelse af denne refleksion kan det fastslås, at tortur ikke er en legitim metode til indhentning af informationer i dag, hvilket blandt andet blev beskrevet i kapitel 3, grundet den danske stats ratificering af flere internationale traktater og konventioner, som forbyder brugen af tortur i væbnede konflikter. Der understreges derfor, at dette projekt på ingen måde anser tortur som en mulighed for en dansk counterinsurgency enhed at anvende. I forhold til de to niveauer, som blev beskrevet ovenfor, ville det andet niveau ikke indeholde tortur i en dansk kontekst, men ville indeholde afhøringer. Den centrale pointe er, at informationer vil tilgå counterinsurgent på det første niveau, hvilket dette projekt omhandler.

En fortsættelse af refleksionerne over tortur viser, at frygten for tortur eller henrettelse har motiveret nogle af de tiltalte i sagsakterne til at angive en eller flere personer. Denne frygt er kun interessant i denne henseende grundet den danske stats alliance med blandt andet USA. Det er klart, at den frygt, som Nazityskland skabte blandt de danske borgere, ikke kan være en del af en dansk counterinsurgency indsats. Endvidere har Danmark ikke været i et scenarie i nyere tid, hvor der kun var danske soldater tilstede. I blandt andet Afghanistan og Irak har nogle af de danske samarbejdspartnere anvendt tortur og ulovlig frihedsberøvelse. Her tænker jeg blandt andet på den amerikanske Guantánamo-fangelejr, hvor amerikanerne placerer politiske fanger uden retssag. Denne frygt er derfor relevant at være opmærksom på, da frygten kan være tilstede i et lignende counterinsurgency-scenarie gennem amerikanernes rygte. Det vil sige, at danske efterretningsenheder kan lukrere på den frygt, som amerikanerne kan fylde befolkningen med i forhold til informationsindhentning. Hvorvidt dette er etisk forsvarligt eller forkasteligt har dette projekt ingen holdning til, men såfremt denne adfærd ikke burde finde sted, burde danske enheder samarbejde med enheder, som har samme etiske udgangspunkt samt styrke kapaciteterne inden for de andre MICE-kategorier.

6.5 Egocentrikeren

Ifølge analysen af den kvindelige 'stikkerske' og formuleringen af spørgsmålet 'har du haft samleje med tyskerne' er manden og kvinden ikke blevet behandlet ens. Denne forskel har bidraget til et af de centrale spørgsmål, som efterforskeren stiller til den angiverianklaget. Hvorvidt om dette er korrekt opførsel, er ikke denne sag vedkommende, men det er selvfølgelig et udtryk for de kvindeundertrykkende tendenser, som herskede på denne tid. Det interessante består i det faktum, at kvinden og manden er blevet behandlet forskelligt i både retssagen og af befolkningen under krigen. I flere af sagsakterne fremgår det, at kvinden er blevet truet eller krænket af en anden person, som ikke havde noget direkte forhold til besættelsesmagten. Samfundets syn på kvinder har dermed vist sig at have en betydning for nogle af anmeldelserne til tyskerne. Det er klart, at selve truslen eller de krænkende handlinger er begået af en enkelt person, dog er indholdet i handlingerne et resultat af en kollektiv forståelse af hvordan en kvinde bør opføre sig. Disse handlinger er den fysiske manifestation af kulturen i samfundet. Denne pointe giver to efterfølgende refleksioner. Den første er den, at en forståelse af et samfunds syn på kvinden kan bidrage til de centrale spørgsmål, som blev nævnt tidligere i kapitlet. Altså hvilke centrale spørgsmål ville en indfødt

efterforsker stille en angiverianklaget. Den anden refleksion er i forlængelsen af de etiske overvejelser om anvendte metoders betydning for freden efter operationen uanset udfaldet af den væbnet konflikt. For at efterlade en anden nation, hvori staten har bedrevet counterinsurgency, i en kohærent tilstand efter en væbnet konflikt, må denne stat overveje hvilke metoder den anvender. Sammenhængen mellem dette og samfundets syn på kvinden står frem fra analysen af sagsakterne. I 20 af retssagerne har angiveriet fundet sted efter at politiet blev taget. Hvilken myndighed kunne den skræmte kvinde da henvende sig til? Tyskerne nedlagde det danske politi grundet en manglende tillid til de danske politifolk. Det skabte dog en situation, hvori flere forhold blev gældende. Det første forhold er det, at besættelsesmagten modtog en del 'uinteressante' anmeldelser, da disse ikke gav mulighed for at lokalisere modstandsgrupperne i landet. For et autoritært regime, såsom Nazityskland, har den politiske "kriminalitet" en høj prioritet, grundet idéen om at alt som ikke stemmer overens med regimets politik, er farligt for befolkningen. Denne tanke kan et demokrati ikke have, grundet fundamentet demokratiet hviler på. Ytringsfrihed og trosfrihed er to centrale elementer i dette, og derfor vil disse anmeldelser være uinteressante for et demokrati, da de er udtryk for uoverensstemmelser mellem nogle enkelte individer. Det andet forhold opstår i den efterfølgende straf kvinderne oplevede at modtage efter at have henvendt sig til de tyske myndigheder efter hjælp. Nazitysklands nedlæggelse af politiet i 1944 bidrog til at disse kvinder blev straffet efter krigen. Det forsvarlige ville være at fastholde en politienhed til at tage sig af den almindelige lovhåndhævelse og dermed sikre et bedre udgangspunkt for fred, såfremt at counterinsurgent måtte trække sig ud før opnåelsen af den ultimative sejr, som er et kompliceret mål jævnfør kapitel 3.

Et andet interessant forhold, som både en efterretningsenhed og andre enheder, som omgås befolkningen, kan drage nytte af, er spørgsmålet om hvordan counterinsurgents undgå at blive brugt i private stridigheder. Et af svarene blev givet i ovenstående afsnit. Nedlæg ikke det lokale politi. Endvidere er dette spørgsmål mere rettet mod, hvordan counterinsurgents værner sig mod de individer, som forsøger at anvende tilstedeværelsen af counterinsurgents til deres egen fordel. Sammen med den ideologiske baggrund kan der opstå situationer, hvor stridigheder opstår på baggrund af forskellige ideologiske overbevisninger og stridigheden bliver brugt som grundlag for at blande counterinsurgents ind i denne stridighed. Derfor skal der udvikles en måde at udvælge hvilke anmeldelser, som counterinsurgents har en fordel ved at handle på.

I forrige kapitel blev der præsenteret en fortolkning af den oplevelsesdrevet personlighed under Ego-kategorien. Denne oplevelsesdrevet personlighed blev beskrevet som en egoist. Denne 'type' person kan ikke undgås. Type bliver her skrevet i citationstegn, da projektet ikke sigter til at være alt for generaliserende. I personlighedspsykologien findes der flere måde at forstå den menneskelige adfærd på, som sjældent kan inddeles i nogle enkelte arketyper. Endvidere menes der her, at denne type har en samling af forskellige træk, der tilsammen gør denne person mere tilbøjelig til at følge den næste oplevelse i stedet for en etisk eller ideologisk væremåde. Denne type motiv vil, som også efterfølgende afsnits indhold, være et udtryk for nogle af de kilder, som counterinsurgents vil have uanset, hvordan de vælger at agere i området. Spørgsmålet er, hvordan en sådan person kan bruges optimalt af counterinsurgents som informant, da tilliden til en sådan person må være begrænset, grundet personens søgen efter den næste oplevelse ligeså godt kan betyde at kæmpe for insurgents. Svaret vil ikke være at finde i dette projekt, da empirien ikke kan give svar herpå, men blot påpege at denne type findes.

6.6 Shhh... Du ved ikke hvem der lytter

Et ukontrollerbart fænomen har også vist sig i analysen – Uagtsomhed. Informationer fra befolkningen kan bero på befolkningens uagtsomhed. Uagtsomheden er nærmest et af menneskets eksistensvilkår, dog med den mulighed, at uagtsomheden er mere udbredt i nogle kulturer end andre. Analysen viser dermed en mulig blind vinkel i anvendelsen af MICE-teorien, da den mangler et ubevidst perspektiv. De fire kategorier i teorien består alle af bevidste valg, men informationer kan blive givet ubevidst. Uagtet af dette må kerne-spørgsmålet være; hvordan disse informationer kan indhentes, når det ikke kan kontrolleres, hvornår disse informationer kan tilgås. Human Intelligence kan give nogle informationer, men muligvis vil andre efterretningskilder være mere effektive.

6.7 Kildekritisk diskussion

Et centralt element i projektet er kildematerialet, hvorfra projektets slutninger kommer fra. Derfor hører det sig til, at projektet forholder sig til sig selv, ved at forholde sig kritisk til sine kilder. Et centralt problem for dette projekt er den begrænsede mængde kilder, som projektet rummer. Der findes 1303 tilfælde af domsfældelse for angiveri i årene 1945-1954. Dette projekt har set på 35 sagsakter, hvilket kun er 2,69 % af de 1303 sagsakter. Videre består kildematerialet kun af domsafgørelser fra ankede domme, hvilket har udelukket alle de af byretten afgivet domme, som ikke blev anket. En klar fortsættelse af udforskningen af dette

fænomen ville være at anvende de domsafgørelser fra alle byretterne fra retsopgøret efter besættelsen.

Såfremt dette projekt skulle være i stand til at give en konklusion med en højere reliabilitet, er projektet nødt til at have flere forskellige kilder med i analysen, da de ville uafhængigt kunne enten udfordre eller understøtte projektets anvendte kilders indhold, hvilket skaber et stærkere fundament for at kunne danne en pålidelig konklusion. Dette forhold bliver behandlet i kapitel 4, hvor det argumenteres at sagsakten giver mulighed for at sammenligne dens indeholdte kilder. Endvidere ville reliabiliteten være stærkere, såfremt sagsaktens samlede informationer kunne sammenlignes med andre kilder. Denne metode ville betyde, at der skulle findes dagbøger og lignede fra samme personer, som deltog i sagsakterne for på den måde at kunne vurdere deres vilje til at gengive sin viden uforbeholdent.

7. KONKLUSION

Projektet har behandlet forskellige forhold, som har betydning for indhentningen af informationer gennem human intelligence. Det væsentlige fund i dette projekt er en metode til at forstå en kultur, hvori en stat skal gennemføre counterinsurgency-operationer. Metoden består i at soldaten søger at afdække, hvilke spørgsmål en indfødt efterforsker ville stille en angiverianklaget. Denne metode kan være en måde at effektivisere efterretningsindhentningen. Denne metode skal afprøves og undersøges grundigt, førend det kan konkluderes, at den har den effekt, som den ifølge projektet kan have rent teoretisk. Videre har projektet fundet nogle centrale pointer fra undersøgelsen af sagsakterne ud fra MICE-teorien. Ego-kategorien er det hyppigst anvendte motiv for angiveri af danske angivere i årene 1940-1945. Endvidere viser projektet, at Andet-kategori har samme hyppige anvendelse som Ego-kategorien. Disse fund har dog skabt mere generel viden om fænomenet 'angiveri'. Denne viden kan formuleres i fem overordnede påstande: 1) MICE-kategorierne er ikke ligeværdige. De anvendte metoder til indhentning af informationers legitimitet i befolkningen er ikke ens. 2) Angiveri opstår på baggrund af en overensstemmelse mellem individets ideologi og counterinsurgents ideologi. 3) Frygten for tortur kan anvendes af dem, som ikke torturerer. 4) Samfundets syn på kvinden har betydning for anmeldelserne. 5) Uagtsomhed er endnu et motiv for angiveri, dog et ubevidst et af slagsen.

LITTERATURLISTE

- Baker, D.-P. (2015) Ethical Triangulation, *Key Concepts in Military Ethics*, ed. Deane-Peter Baker, 33-38, Sydney: University of New South Wales Press Ltd.
- Burkett, R. (2013) An Alternative Framework for Agent Recruitment: From MICE to RASCLS, *Studies in intelligence: Journal of the American Intelligence Professional*, 57, 1, 7-17.
- Charney, D. L & Irvin, J. A. (2016) The Psychology of Espionage, *The Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*, 22, 1, 71-77.
- Christensen, C. B., Poulsen, N. B. & Smith, P. S. (2006) *Under hagekors og Dannebrog – Danskere i Waffen SS 1940-45*. 4. udgave, København: Aschehoug Dansk Forlag A/S
- Danmarks Statistik (2008) *60 år i tal – Danmark siden 2. Verdenskrig*, Fundet på følgende webside: <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=12433&sid=tresaar>
- Folketinget (2017) Forslag til folketingsbeslutning om et dansk militært bidrag til NATOs fremskudte tilstedeværelse i Baltikum og Polen. Hentet den 09-09-2018 kl. 10:47 fra https://www.ft.dk/ripdf/samling/20161/beslutningsforslag/b150/20161_b150_som_frem-sat.pdf
- Galula, D. (1964) *Counter-Insurgency Warfare – Theory and Practice*, New York: Frederick A. Praeger.
- Heidegger, M. (2007) *Væren og tid*, 2. udgave, Aarhus: Forlaget Klim. [Udgivet første gang 1927]
- Herbig, K. L. (2008) Changes in Espionage by Americans: 1947-2007, *Technical Report 08-05*, Monterey, CA: Defense Personnel Security Research Center.
- Hughes-Wilson, J. (2017) *On Intelligence*, London: Constable.
- Jensen, B. E. (2014) Historisme, *Humanistisk videnskabsteori*, redigeret af Finn Collin og Simo Køppe, 267-310, 3. udgave, København: Lindhardt & Ringhof Forlag.
- JP 3-24 (2009) *Counterinsurgency Operations*, US Army.

- Kilcullen, D. (2006a) Counterinsurgency Redux, *Survival - Global Politics and Strategy*, Volume 48, Issue 4, 111-130, DOI: 10.1080/00396330601062790
- Kilcullen, D. (2006b) Twenty-Eight Articles: Fundamentals of Company-Level Counterinsurgency, *Military Review*, vol. 86, no. 3, 103-108.
- Kirshhoff, H. (2015) *At handle med ondskaben – Samarbejdspolitikken under besættelsen*, København: Gyldendal.
- Kristensen, B. E. (2007) *Historisk metode*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Lundtofte, H. (2003) *Gestapo! – Tysk politi og terror i Danmark 1940-45*, 10-20, København K: Gads Forlag.
- Lundtofte, H. (2014) *Håndlangerne – Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste og Hipo-korpset 1943-1945*, København V: Politikens Forlag.
- Militærmanualen (2016) *Militærmanual – Om folkeret for danske væbnede styrker i internationale militære operationer*, København K: Værnfælles Forsvarskommando, Forsvarsministeriet.
- Officeren (2018) Viden bliver stadig vigtigere for at sejre i fremtidens konflikter, *Fagbladet Officeren*, 05 oktober, 12-15, Fagforeningen Hovedorganisationen af Officerer i Danmark (HOD).
- Paul, C., Clarke, C. P., Grill, B. & Dunigan, M. (2016) Moving Beyond Population-Centric vs. Enemy-Centric Counterinsurgency, *Small Wars & Insurgencies*, 27-6, 1019-1042, DOI: 10.1080/09592318.2016.1233643
- Røjel, J. (1984) *Modstandsgruppen Hvidsten – Et af besættelsestidens mest dramatiske kapitler*, 3. udgave, København K: Samlernes Forlag.
- Scheipers, S. (2014) Counterinsurgency or irregular warfare? Historiography and the study of 'small wars', *Small Wars & Insurgencies*, 25:5-6, 879-899, DOI: 10.1080/09592318.2014.945281
- Sun Tzu (1998) *The Art of War*, London: Wordworth Editions – Translation by Yuan Shihing of the classical masterpiece from between 403-221 BC.

Tamm, D. (1997) *Retsopgøret efter besættelsen*, 3. udgave, Gyldendalske boghandel, København: Nordisk Forlag.

US Government (2012) *Guide to the Analysis of Insurgency*, Washington DC: US Government.

Historiske kilder

Ankenævnet i henhold til § 8 i Lov 260 af 01.06.1945:

- Gruppeordnede sager, Løbenummer 13, Sager vedr. Angiveri 1-50.

BILAG 1: OVERSIGT OVER SAGSAKTERNE

Sags- akt nr.	Brug- bar- hed	Tiltaltes køn	Tiltaltes alder ved hændel- sen	Tilknytning til besættelses- magten	Periode for hæn- delse	Sags ud- skrift	Kodning
Nr. 1 og 2	-----	Kvinde	46 år	Husbond med- lem af D.N.S.A.P.	Sep. 1943	Ø IX 28/8 1945	Ego
Nr. 3	-----	Kvinde	24 år	Medlem af D.N.S.A.P.	Sep. 1944	Ø X 24/9 1945	Ego
Nr. 4	-----	Kvinde	22 år	Ven med Ge- stapo-mand	Apr. 1945	Ø IX 5/10 1945	Ideologi
Nr. 5	-----	Mand	50 år	Medlem af D.N.S.A.P.	Sep. 1944	Ø IX 22/10 1945	Ego
Nr. 6	FRI	Mand	-----	-----	Sep. 1943	V 27/10 1945	-----
Nr. 7	-----	Kvinde	18 år	Seksuelt for- hold med en tysk soldat	Okt. 1941	Ø X 6/11 1945	Ego + An- det (Frygt)
Nr. 8	-----	Kvinde	17 år	Nej	Feb. 1945	Ø X 7/11 1945	Andet (Frygt)
Nr. 9	TOM	Mand	-----	-----	-	Ø X 7/11 1945	-----
Nr. 10	FRI	Mand	-----	-----	-	V 13/11 1945	-----
Nr. 11	-----	Kvinde	23 år	Husbond med- lem af S.S.	Feb. 1944	V 15/11 1945	Andet
Nr. 12	FRI	Kvinde	-----	-----	Feb. 1945	V 15/11 1945	-----
Nr. 13	-----	Mand	44 år	D.N.S.A.P.	Jan. 1945	Ø X 13/11 1945	Ideologi
Nr. 14	-----	Mand	44 år	Nej	Feb. 1945	Ø X 13/11 1945	Tvang (in- direkte)

Nr. 15	-----	Kvinde	37 år	Tysker med dansk statsborgerskab fra 1937	Feb. 1945	Ø X 14/11 1945	Ideologi
Nr. 16	-----	Mand	54 år	D.N.S.A.P.	Feb. 1945	Ø X 14/11 1945	Andet (Frygt)
Nr. 17	-----	Mand	35 år	Arbejdede som sabotage vagt på fabrik	Okt. 1944	H 11/3 1946	Tvang
Nr. 18	-----	Kvinde	20 år	Seksuelt forhold med en tysk soldat	Aug. 1943	V 21/11 1945	Ego
Nr. 19	-----	Kvinde	17 år	Seksuelt forhold med en tysk soldat	Jan. 1944	Ø X 28/11 1945	Ego + Andet (uagtksomhed)
Nr. 20	-----	Kvinde	25 år	Forlovet med en tysk soldat	Apr. 1945	Ø IX 6/12 1945	Andet
Nr. 21	-----	Mand	51 år	Nej	Jan. 1941	V 13/12 1945	Andet (Fuldskab) + Ideologi
Nr. 22	-----	Kvinde	22 år	Forlovet med en tysk soldat	Okt. 1940	V 11/12 1945	Andet (uagtksomhed)
Nr. 23	-----	Kvinde	41 år	D.N.S.A.P.	Feb. 1945	V 15/12 1945	Ego + Ideologi
Nr. 24	-----	Kvinde	17 år	Seksuelt forhold med flere tyske soldater	Jan. 1945	V 18/12 1945	Andet (Frygt)
Nr. 25	FRI	Kvinde + Kvinde	-----	-----	Aug. 1943	V 19/12 1945	-----
Nr. 26	-----	Mand	19 år	Nej	Mar. 1945	V 19/12 1945	Ego
Nr. 27	-----	Kvinde	17 år	Nej	Jan./Feb. 1945	Ø X 18/12 1945	Penge + Andet

Nr. 28	-----	Kvinde	18 år	Nej	Aug. 1943	Ø X 20/12 1945	Ego
Nr. 29	-----	Mand + Kvinde	58 år 50 år	Manden - DNSAP	Juli 1944	Ø X 20/12 1945	Ideologi
Nr. 30	-----	Kvinde	28 år	Nej	Dec. 1944	Ø IX 20/12 1945	Ego
Nr. 31	-----	Mand	40 år	Nej	Apr. 1945	Ø X 8/1 1946	Andet (Uagtsom- hed) + Tvang
Nr. 32	-----	Mand	19 år	D.N.S.A.P.	Sep. 1944	Ø VIII 8/1 1945	Andet (Uagtsom- hed) + Tvang
Nr. 33	-----	Mand	20 år	Nej	Dec. 1944	V 9/1 1946	Ego
Nr. 34	-----	Mand	27 år	Medlem af Waffen SS i en kort periode	Mar. 1945	V 11/1 1946	Ego
Nr. 35	TOM	Kvinde	-----	-----	-----	Ø IX 14/1 1946	-----
	2 x TOM 4 x FRI 29 Brug- bare	17 x Kvinder 12 x Mænd Af de 29	Gennem- snitsal- der: 31 år	20 havde til- knytning til be- sættelsesmag- ten 9 havde <u>ikke</u> til- knytning til be- sættelsesmag- ten	Første hændelse -Okt. 1940 Sidste hændelse - Apr. 1945	20 x Østre Landsret 13 x Vestre Landsret 1 x Højeste- ret	M: 1 I: 6 C: 4 E: 12 A: 12

BILAG 2: NOTER

Sagsakt informationer	Årsag til Angiveri	Teoretiske begreber
Angiveri nr. 1 og 2 – Anmeldelser om Injurier mod Nazisterne		
<p>Tiltalte: ██████████ ██████████ Født ██████████ 1896 Ø IX 28/8 1945 Hændelse skete september 1943 Dommen: 1 års fængsel, hvoraf 32 dage anses som udstået. Yderligere kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>██████████ (Tiltalte) og ██████████ i samtale på trappegangen (Begges mænd var medlem af DNSAP). I denne samtale beder ██████████ ██████████ datter om ikke at blande sig eller rusker hende. ██████████ kommer herefter ud på trappen, hvorefter der opstår et skænderi mellem kvinderne, som leder videre til voldelige scener. ██████████ anmelder det til politiet på dagen og dagen derpå anmelder hun ██████████ til Gestapo på Dagmarhus.</p> <p>Årsag: Tiltalte mente at ██████████ ville have mere respekt for det tyske politi end det danske. Tiltalte havde håbet på at Gestapo havde givet hende en advarsel og ikke fængselsstraf, som det blev til i perioden 8. september til 3. oktober. ██████████ blev afhørt grundet beskyldningerne om at have kaldt tiltalte for 'Nazizvin' og have slået en tysk dreng, hvilket ██████████ benægter. Ingen tortur anvendt under afhøringerne.</p> <p>Tiltaltes mand rejser til Frankrig i 1944 og er anklaget for at være SS Soldat.</p>	Ego
Angiveri nr. 3 – Anmeldelser om Injurier mod Nazisterne (Nazisvin, Tyskerluder)		
<p>Tiltalte ██████████ ██████████ Født ██████████ 1920 Ø X 24/9 1945 Hændelse skete 13. september 1944 Dommen: Frifindelse, herefter anket af</p>	<p>██████████ og ██████████ (Tiltaltes 18-årige søster) kom i skænderi om forholdene i ejendommen. ██████████ boede i Stuen og Tiltalte boede på 1. sal med sin søster og forældre. Som afslutning på skænderiet, som der har været flere af i periode, råber ██████████ fra sit køkken 'Tyskerluder'. Tiltale bliver vred og anmelder det til tyskerne. Særligt fordi søsteren har en erklæring fra sygehuset om, at hun ikke</p>	Ego

<p>anklagemyndigheden og omstridt herefter medfølgende 1 års fængsel, hvoraf 63 dage anses som udstået. Yderligere kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>har ligget med nogen mænd, og slet ikke tyske soldater.</p> <p>Årsag: Dette gør tiltalte så vred, at hun [REDACTED] til det tyske sikkerhedspoliti, da det ikke er muligt at anmelde det til det danske politi. Tiltalte ønskede en skriftlig undskyldning fra [REDACTED], men under ingen af afhøringerne blev [REDACTED] anmodet om at udfærdige sådan en.</p> <p>Tiltalte fik barn med en tysk soldat, som faldt den 31. maj 1941. Barnet er født den [REDACTED] 1941.</p> <p>Medlem af DNSAP i 3 måneder fra oktober 1942 – december 1942/januar 1943.</p> <p>Tiltalte har underskrevet en erklæring fra sin arbejdsgiver, om at hun forpligter sig til at anmelde al mistanke om enten spionage eller sabotage.</p>	
<p>Angiveri nr. 4 – Anmeldelse i April 1945 om illegalt arbejde (Tortur, Fængsel, Frøslevlejren)</p>		
<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED]</p> <p>Født [REDACTED] 1922 Ø IX 5/10 1945</p> <p>Hændelse skete 9. april 1945</p> <p>Dommen: Fængsel i 16 år, hvoraf 60 dage anses som afstået. Yderligere kendes uværdig til almen tillid for bestandig.</p>	<p>Tiltaltes samlever [REDACTED] var politimand og blev angivet og herefter anholdt af tyskerne. Hun kom i forbindelse med en Gestapo betjent ved navn [REDACTED], for at få rådgivning vedrørende sin mands frigørelse. Tiltalte indledte et venskabeligt forhold med Gestapomanden, som oveni købet skaffede tiltalte et arbejde på sin arbejdsplads på politigården i Kbh. Tiltalte kom i forbindelse med en [REDACTED], som bedrev illegalt arbejde, som tiltalte fortalte til [REDACTED] og HIPO betjentene 1099 og 1400. Tiltalte ringede til HIPO og fortalte hvornår [REDACTED] ville indfinde sig på hendes adresse. Det førte til anholdelsen af [REDACTED], som sammen med tiltalte blev ført til politigården, hvor [REDACTED] blev afhørt og tortureret. Tiltalte spillede en rolle i denne afhøring, ved at foregive at hun også blev mishandlet i det tilstødende lokale.</p>	<p>Ideologi</p>

	<p>Årsag: En af de væsentligste årsager til, at tiltalte anmeldte ██████████, var, at denne havde sagt til tiltaltes søster, at russerne skulle komme og hugge hovedet af små børn.</p> <p>"Det var nærmest, fordi hun kendte den Gestapomand.</p> <p>Der var ikke nogen særlig grund. Ingen penge var indblandet, men ██████████ mener at det handlede om penge, da tiltalte ofte har bedt ██████████ om penge.</p>	
<p>Angiveri nr. 5 – Anmeldelse om Rudeknusning (Tortur, Fængsel, Frøslevlejren) Afpresning 5000 kr. for at trække anmeldelsen tilbage.</p>		
<p>Tiltalte ██████████ ██████████ Født ██████████ 1894 Ø IX 22/10 1945 Hændelse skete september 1944 Dommen: Fængsel i 14 år, hvoraf 4 måneder anses som udstået.</p>	<p>Tiltalte havde en barbersalon på Øster Farimagsgade i Kbh og sympatiserede med nazisterne, ved blandt andet at deltage i møder i Schalburgkorpset. Tiltalte blev angiveligt generet af ██████████, som både flere gange har knust ruder i Barbersalonen og tævet tiltalte, hvor denne også truede tiltalte med en pistol. Tiltalte anmeldte ██████████ til Gestapo og afpressede faderen til ██████████ med, at han kun ville trække anmeldelsen tilbage, såfremt faderen gav ham først 2000 kr., som senere blev forhøjet til 5000kr. ██████████ var uskyldig i spørgsmålet om hærværk og injurier. Han havde yderligere ikke pistol på sig, men tiltalte frygtede derfor.</p> <p>Årsag: Tiltalte ønskede at stoppe ██████████ fra at genere ham i hans butik. ██████████ gik rundt i kvarteret og fortalte at tiltalte var nazist og frarådede folk at anvende tiltaltes barbersalon.</p> <p>Tiltalte har udtalt, at det ville være en stor nydelse af se ██████████ blive pint og bede om nåde hos tyskerne.</p>	<p>Ego</p>

	Tiltalte var medlem af DNSAP i perioden 1942-1943.	
Angiveri nr. 6 – Oplyst to navne på kunder, der besværede sig over udlevering af kød til tyskerne		
Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1912 V 27/10 1945 Hændelsen skete september 1943 <u>Frifindelse</u>	<u>Frifindelse</u>	<u>Frifindelse</u>
Angiveri nr. 7 – Anmeldelse af trussel mod feltmadras		
Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1926 X Ø 6/11 1945 Hændelse skete 15. oktober 1944 Dommen: Fængsel i 6 år, hvoraf 55 dage anses som udstået. Frakendes almen tillid for bestandig.	Tiltalte begyndte i en alder af 17 år at 'gå med tyskere', ved blandt andet at indlede et seksuelt forhold med en tysk soldat. Af denne grund bliver tiltalte antastet på gaden af Hr. [REDACTED], som for tiltalte virker truende og hun flygtede fra ham og søgte tilflugt hos nogle tyske soldater. Næste dag fik tiltalte bud fra tyskerne om at skulle indfinde sig på cafe 'Tyrol' om aftenen med henblik på at kunne udpege Hr. [REDACTED] for dem. Samme aftenen får tiltalte udpeget Hr. [REDACTED] for tyskerne, som arresterer ham og tager ham med på Grand Hotel. Hr. [REDACTED] ender med at sidde i Vestre Fængsel, hvorfra han bliver overført til forskellige tyske koncentrationslejre, blandt andet 'Neuengamme' og under disse ophold oplever vold – Han får blandt andet slået tænder ud gennem slag på ansigtet med en knippel. Årsag: Tiltalte følte sig true på livet af [REDACTED] [REDACTED], der havde haft en økse med på sin cykel under deres møde på gaden.	Ego + Andet (frygt)

Angiveri nr. 8 – Urigtig anmeldelse af illesgalt arbejde (Forhør og tortur)

<p>Tiltalte ██████████ ██████████ Født ██████████ 1928 Ø X 7/11 1945 Hændelse skete februar 1945 Dommen: Fængsel i 8 måneder, hvoraf 67 dage anses som udstået Frakendes almen tillid i 5 år.</p>	<p>Tiltalte og ██████████ blev tiltalte af en beruset Hr. ██████████, som sagde at han nok skulle få ramt på alle 'tyskertøserne' i byen. Han udtaler: "Nå, der står i, I tyskertøser, I skulle skydes". I samme ombæring var Hr. ██████████ blevet bedt om at vise andre tilstedeværende pistolen i morskab, hvilket han dog nægtede. Tiltalte blev forskrækket, da hun 'gik med tyskere' og spurgte ██████████ og det var sandt om han var i besiddelse af en pistol, hvilket ██████████ bekræftede. Derfor tog tiltalte kontakt til tyskerne gennem en veninde. Det viste sig dog herefter at ██████████ havde i spøg løjet om Hr. ██████████ besiddelse af en pistol og en tysk husundersøgelse af Hr. ██████████ hjem fandt ingen pistol. Hr. ██████████ blev arresteret af tyskerne og blev udsat for tortur gennem vold og fraværet af mad og drikke. Årsag: Tiltalte følte sig truede på livet af Hr. ██████████ ██████████ og fik også en mildere straf, da Hr. ██████████ ██████████ havde truet hende på livet.</p>	<p>Andet (Frygt)</p>
---	---	----------------------

Angiveri nr. 9 – Anmeldelse af Illegalt arbejde for Vindings Skyld

<p>Tiltalte ██████████ ██████████ Ø X 7/11 1945 Dommen Fængsel i 8 år.</p>	<p>TOM</p>	<p>TOM</p>
--	------------	------------

Angiveri nr. 10 – Anmeldelse om afskedigelse af søn, der var nazist

<p>Tiltalte ██████████ ██████████ V 13/11 1945 <u>Frifindelse</u></p>	<p><u>Frifindelse</u></p>	<p><u>Frifindelse</u></p>
---	---------------------------	---------------------------

Angiveri nr. 11 – Anmeldelse af Trussel om opsigelse på grund af tyske soldaters besøg

<p>Tiltalte ██████████ ██████████</p>	<p>Tiltaltes mor boede til leje hos en ██████████ ██████████. ██████████ konfronterede tiltaltes mor</p>	<p>Andet</p>
---	--	--------------

<p>Født [REDACTED] 1920 V 15/11 1945 Hændelse skete februar 1944 Dommen: Fængsel i 2 år, hvoraf 163 dage anses som udstået</p>	<p>med det faktum at hendes rend af kvinder og tyskere måtte høre op, for ellers ville han opsiges hendes lejemål. Tiltalte, hvis mand var medlem af Frikorps Danmark, blev fortørnet over dette og kontaktede den tyske kommandantur. Det endte imidlertid med at sagen blev overladt til det danske politi. Årsag: Tiltalte ville have opsigelsen af hendes mors lejekontrakt stoppet.</p>	
<p>Angiveri nr. 12 – Anmeldelse om illegalt arbejde</p>		
<p>Tiltalte [REDACTED] Født [REDACTED] 1927 V 15/11 1945 Hændelse skete i februar 1945 Dommen: Frifindelse</p>	<p><u>Frifindelse</u></p>	<p><u>Frifindelse</u></p>
<p>Angiveri nr. 13 – Angivelse af fransk desertør, som var i tysk krigstjeneste</p>		
<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1901 Ø X 13/11 1945 – Højesteret Hændelse skete januar 1945. Dommen: Fængsel i 10 år for både angiveri og arbejdet i tysk tjeneste. Frakendelse af almen tillid</p>	<p>Tiltalte arbejdede som Marinevægter på havnen i Odense. Han opdager at en Franksoldat i tysk-tjeneste, som var deserteret opholdte sig hos en Hr. [REDACTED]. Tiltalte blev medlem af DNSAP i foråret 1941 – foråret 1943. Dette meldte den tiltalte til tyskerne. I samme ombæring blev datteren [REDACTED] også arresteret under mistanke om at have haft et kødeligt forhold til den franske desertør, hvilket udmøntede sig i korporlig tortur. Anklageskriftet indeholder intet om hvad der hændte med den franske desertør. Årsag: Tiltalte følte sig forpligtede til at anmelde dette, da han arbejdede for Værnemagten, af frygt for konsekvenserne ved at han tiede.</p>	<p>Ideologi</p>

Angiveri nr. 14 – Anmeldelse om sabotage mod lyttepost

<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1900 Ø X 13/11 1945 Hændelse skete 10. februar 1945 Dommen: Fængsel i 2 år, hvoraf 5 måneder anses oms udstået</p>	<p>Tiltalte er indehaver af en butik, som ligger i nærheden af en tysk lyttepost. Tyske soldater kommer ofte forbi butikken. I februar 1945 bliver tiltale gjort opmærksom på af en 13-årig dreng, at der foregår noget ved lytteposten i Vantinge. Tiltalte forlader butikken for at se efter. Tiltalte kan se lysende kugler ved lytteposten og vælger at melde det telefonisk til værnemagten. Årsag: Han var bange for hvad der ville ske, hvis han ikke gjorde det.</p>	<p>Tvang (Indirekte)</p>
--	---	--------------------------

Angiveri nr. 15 og 16 – Angivelse af tysk soldat som desertør

<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] og [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1908 og [REDACTED] 1890 2 Ø X 14/11 1945 Hændelse skete februar 1945. Dommen: Begge i dømmes 5 måneders fængsel som anses for udstået.</p>	<p>Tiltalte [REDACTED] havde en tysk soldat forbi på sin gård, som han fandt mærkelig og havde dermed ikke lyst til at have denne soldat overnattende på gården. Han drøftede problemet med personer som opholdt sig på matriklen. Heriblandt [REDACTED], som opfordrede ham til at melde ham til den tyske værnemagt i området. Årsag: Tiltalte [REDACTED] turde ikke lade være med at anmelde soldaten, da han frygtede for at Tiltalte [REDACTED] ville anmelde ham til tyskerne. Tiltalte [REDACTED] årsag til at ville anmelde den tyske soldat fremgår ikke af sagsakten. Tiltalte [REDACTED] er tysk statsborger og har været bosat i Danmark siden 1937. Tiltalte [REDACTED] har været medlem af DNSAP – Sønnen var tysk soldat.</p>	<p>15 – Ideologi 16 – Andet (Frygt)</p>
---	---	---

Angiveri nr. 17 – Anmeldelse af jødisk familie

<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1908 H 11/3 1946</p>	<p>Tiltalte var vagtmand på en maskinfabrik og skulle overtage vagten fra nattevagten, som kunne oplyse tiltalte om, at det tyske politi havde været i ejendommen efter familien [REDACTED], som havde sovet ude og dermed ikke var at finde i ejendommen. Tyskerne havde truet med tyske krigslove til</p>	<p>Tvang</p>
--	---	--------------

<p>Hændelse skete oktober 1944</p> <p>Dommen:</p> <p>8 års fængsel hvoraf 190 dage anses som udstået.</p> <p>Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>den vagtmand, som undlod at anmelde familiens ■■■ tilbagekomst. Familien ■■■ kommer tilbage til deres lejlighed om morgenen og finder den gennemrodet, hvorefter Bagermester ■■■ henvendte sig til Tiltalte, som var på vagt, for at forhøre sig om hvad der var hændt med families lejlighed. Tiltalte oplyste bagermesteren om tyskernes eftersøgning af dem, men oplyste ikke at de ville komme igen eller at der var opfordret til anmeldelse af dem. Herefter indfinder Tiltalte sig på fabrikskontoret og anmelder familien ■■■ tilbagekomst i lejligheden telefonisk til det af tyskerne oplyste telefonnummer. Lidt tid efter blev Familien ■■■ anholdt af det tyske politi i deres lejlighed. Familien blev efter et kort ophold i Vestre fængsel og Horserød sendt til kz-lejren Theresienstadt, hvor de opholdt sig til 16. april 1945. I dagene efter hvor Tiltalte var på vagt og havde fået til ekstra opgave at sikre Familien ■■■ lejlighed mod tyveri, tilranede Tiltalte sig en broderet dug, nogle gardiner og en gryde til en samlede værdi på 50 kroner.</p> <p>Årsag: Tiltalte frygtede at blive skudt af tyskerne, da tyskerne havde gjort ham opmærksom på, at ved undladelse af anmeldelse ville den pågældende vagtmand blive draget til ansvar efter de tyske krigslove.</p>	
<p>Angiveri nr. 18 – Anmeldelse af trussel om hårklipning</p>		
<p>Tiltalte ■■■ ■■■</p> <p>Født ■■■ 1923</p> <p>V 21/11 1945</p> <p>Hændelse skete august 1943</p> <p>Dommen:</p>	<p>Tiltalte kom cyklende med en veninde forbi Murersvend ■■■, som råbte til dem at: "De ville blive klippet, hvis de fortsatte den vej", hvortil Tiltalte svarede "Det er godt det er os, som har magten nu." Efter få minutter støder tiltalte og veninden på 4 tyske soldater, som spørger om de er blevet chikaneret. Hvortil Tiltalte opgiver</p>	<p>Ego</p>

<p>Fængsel i 2 år hvoraf 132 dage anses som udstået</p>	<p>Murersvend [redacted] navn og adresse og fortæller dem om episoden. Herefter henter de 4 tyske soldater og tager [redacted] med på Lanjelinje skole i Vejle, hvor han i 20 minutter blev pryglet med en ridepisk, sparket på benene og i skridtet, slået i ansigtet med knytnæver og en bøssekolbe, alt imens han blev holdt under en kold bruser.</p> <p>Årsag: I vrede over Murersvend [redacted] kommentar, valgte hun at fortælle de tyske soldater om episoden.</p> <p>Tiltalte er yderligere tiltalt for samkvem med tyskerne og have båret en skarpladt pistol (Mauser). Hun kom sammen med en tysk soldat, som også lånte hende sin pistol til hendes egne beskyttelse. Hun har ikke været medlem af DNSAP.</p>	
<p>Angiveri nr. 19 – Anmeldelse af nedsættende udtalelse</p>		
<p>Tiltalte [redacted] [redacted] [redacted]</p> <p>Født [redacted] 1927 Ø X 28/11 1945</p> <p>Hændelse skete 1. januar 1944</p> <p>Dommen:</p> <p>Fængsel i 4 år hvoraf 6 måneder anses som udstået.</p> <p>Kendes til uværdig til almen tillid for bestandig.</p>	<p>Ved bombningen af butikken 'Den blå Butik' om aftenen den 1. januar 1944 overhørt tiltalte ved den efterfølgende brand to mænd samtale om, at den ene havde set gerningsmanden. Hun videregav denne oplysning til en stikker ved navn [redacted], som tiltalte havde et venskabeligt forhold til, men giver udtryk for at tiltalte ikke var klar over [redacted] stikkeri, til episodens efterspil. Tiltalte blev afhentet af den tyske tolk [redacted], en tysk løjtnant og [redacted], og bragt til 'Postgaarden' (Gestapo) hvor hun blev afhørt om denne samtale.</p> <p>Hvilket førte til afhøringen af 'Bombe [redacted]', som var personen tiltalte havde overhørt. Yderligere havde sigtede ønskede at finde informationer hos en veninde om hvor [redacted] boede, da tiltalte havde lovet tyskerne at finde adressen til dem. Dette førte til Gestapos anholdelse af [redacted]. Videre skulle tiltalte have angivet en</p>	<p>Ego + Andet (uagtsomhed)</p>

	<p>██████████ i forbindelse med, at denne havde kaldt hende for tyskertøs og feltmadras. Denne angivelse førte til et 2½ timers tortur af ██████████ udført af to HIPO mænd. Fængslet på Politigården, derefter Vestre Fængsel og endte i Frøslevlejren indtil 5. maj 1945.</p> <p>Årsag: Tiltalte giver ikke en klar forklaring for hendes angiveri. Hævn på ██████████ for feltmadras-kommentaren, men årsagen for angiveriet af ██████████ er ikke klart. Muligvis er der flere årsager til det, vil kræve en videre undersøgelse.</p> <p>██████████ skulle have spurgt om tiltalte ville være stikker for ham og tyskerne, hvilket tiltalte afslog. ██████████ havde sagt til tiltalte, at hun bare kunne sige det til ham, hvis hun havde nogle fjender. Yderligere havde ██████████ forhørt sig hos tiltalte om hun havde hørt nogle rygter.</p> <p>Tiltalte var på tidspunktet for episoden 17 år gammel.</p> <p>Tiltalte har haft selskabelig omgang med tyskere og ligeledes haft samkvem med danskere, som har vist sig at være stikkere for tyskerne. Hun har haft samleje gentagne gange med den samme tyske soldat.</p> <p>Tiltalte kendte til ██████████ forhold til den likviderede stikker ██████████.</p>	
Angiveri nr. 20 – Anmeldelse af kendskab til våbenlager		
<p>Tiltalte ██████████ ██████████ Født ██████████ 1920 Ø IX 6/12 1946 Hændelse skete april 1945. Dommen:</p>	<p>Tiltaltes bror fik kendskab til et våbenlager på den gummifabrik han arbejdede på. Fabrikens modstandsmænd advarede Tiltaltes bror om ikke at fortælle nogen om dette kendskab. Herefter fortæller broren det til moderen og Tiltalte ender med at få kendskab til dette våbenlager. Tiltalte fortæller dette til et arrangement hos en veninde, hvorefter en kvinde ██████████ videregiver dette til</p>	<p>Andet (Uagtsomhed)</p>

<p>Fængsel i 2 år hvoraf 4 måneder anses som udstået.</p> <p>Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>modstandsgruppe på gummifabrikken. [REDACTED] opfordrede tiltalte til ikke at omtale sådanne forhold overfor andre, men bliver afvist af tiltalte. På en tur til København møder Tiltalte en vægter fra Schalburgkorpset, som hun har en samtale med, hvori gummifabrikken i Køge indgår. Senere gør hun Helene opmærksom på at Gestapo vil gennemføre en Razzia på gummifabrikken inden længe, hvilket [REDACTED] fortalte til et af modstandsgruppens medlemmer. Tiltaltes bror fortalte ligeledes lidt senere, at tyskerne ville gennemføre en Razzia på Gummifabrikken.</p> <p>Årsag: Tiltalte erklærer sig uskyldig og giver dermed ikke nogen klar årsag for sit angiveri.</p> <p>Tiltalte arbejde på forskellige tyske fabrikker i løbet af krigen. Tiltalte rejste til Tyskland i fire omgange og ellers boede tiltalte ved sin moder i Køge.</p> <p>Hun har ikke været medlem af DNSAP eller ansat i Frikorps Danmark, Shallburgkorpset, Sommers Vagtkorps, Gestapo eller HIPO.</p> <p>Hun har til gengæld været forlovet med en tysk 'pansersoldat', som faldt under krigen.</p>	
<p>Angiveri nr. 21 – Omtalte overfor Gestapo at en overbetjent var "Nazistforfølger"</p>		
<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED]</p> <p>Født [REDACTED] 1890 V 13/12 1945</p> <p>Hændelse skete januar 1941</p> <p>Dommen: Fængsel i 2½ år</p> <p>Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>Tiltalte var i selskab med en anden herre, som begge havde drukket sig fulde. De forsøgte at købe tobak, men blev afvist, hvilket de var utilfredse med. Ydermere forsøgte de sig at udgive sig for at være tysk sikkerhedspoliti. Denne scene har været så voldsom at to betjente, som sad ved et bord i forretningen, valgte at gribe ind. Herefter udviser Tiltalte truende adfærd overfor overbetjent [REDACTED]. Det ender med at det danske politi tilkalder det tyske sikkerhedspoliti. Da det tyske sikkerhedspoliti ankommer, angiver Tiltalte overbetjent</p>	<p>Andet (Uagtsomhed)</p>

	<p>██████ til sikkerhedspolitiet med den begrundelse, at overbetjenten er den største Nazistfølger. Yderligere giver tiltalte og dennes ven den karakteristiske nazistiske hilsen med en løftet højre arm.</p> <p>Årsag: Vrede over Overbetjentens indblanding.</p>	
Angiveri nr. 22 – Omtale af illegale sange til tysk officer (Forlovede)		
<p>Tiltalte ██████ ██████ Født ██████ 1918 V 11/12 1945 Hændelse skete oktober 1940 Dommen: Fængsel 1 år hvoraf 198 dage anses som udstået. Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>Tiltalte havde på Pensionatet Rådhuspladsen i Esbjerg opdaget to danske viser, som var rettet mod den tyske besættelsesmagt. Tiltalte var omkring maj kommet til at stå i et intimt forhold med en tysk løjtnant ██████. En aften viser tiltalte løjtnanten disse viser, som de begge morer sig over. Løjtnanten spørger til hvor tiltalte har fundet dem og hvem der er lagt dem der, hvorefter tiltalte forklare det hele uden at overveje for de konsekvenser det måtte have. Senere bliver ██████ sammen med andre anholdt af politiet og får bødestraf for forseelserne. ██████ mister sit arbejde som bogholder.</p> <p>Årsag: Tiltalte handlede i tankeløshed.</p> <p>Tiltalte var forelskede i den tyske løjtnant og rejste til Tyskland for at arbejde, da løjtnanten blev flyttet til Holland, i den periode anså tiltalte for at være forlovede med den tyske løjtnant ██████</p>	<p>Andet (Uagtsomhed)</p>
Angiveri nr. 23 – Anmeldelse af nedsættende udtalelse		
<p>Tiltalte ██████ ██████ Født ██████ 1903 V 15/12 1945 Hændelse skete februar 1945 Dommen:</p>	<p>Tiltalte talte i februar 1944 med en tysk kvinde på tysk på hendes arbejde i kantinen på "Sølund". Under kvindernes samtale bliver de afbrudt af elektriker ██████, som i lettere beruset tilstand nærmede sig tiltalte og sagde: "tal dansk for helvede". Det gjorde elektriker ██████ for at provokere tiltalte. Dette udviklede sig til et skænderi mellem tiltalte og elektriker ██████ hvorunder ██████ skulle have påpeget, at hun nok ville ende med en kugle i</p>	<p>Ego + Ideologi</p>

<p>Fængsel i 1 år hvoraf 198 dage anses som udstået.</p> <p>Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>panden når tyskerne forlod landet, hvilket tiltalte opfattede som en trussel på hendes liv. Skænderiet fortsatte indtil en tysk officer afbrød det og bad om en forklaring på dette skænderi, hvorefter tiltalte forklarede episoden. Elektrikeren blev arresteret og bragt til afhøring hos den tyske officer. Dagen derpå blev elektrikeren ført til Aarhus arrest, hvor han blev tævet med en gummiknippel og senere ført til Frøslevlejren.</p> <p>Årsag: Tiltalte afviser alle anklager, men mener at der var hende pligt at fortælle den tyske officer sandheden upåagtet af hvad der ville ske med elektrikeren.</p> <p>Tiltalte var medlem af DNASP siden 1942 og var stadig en del af partiet under retssagen mod hende.</p> <p>Tiltalte blev kaldt togstikkeren.</p>	
<p>Angiveri nr. 24 – Anmeldelse af at en franskmand i tysk krigstjeneste var spion</p>		
<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED]</p> <p>Født [REDACTED] 1927 V 18/12 1945</p> <p>Hændelse skete januar 1945</p> <p>Dommen: Fængsel i 5 måneder. Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>Tiltalte var draget af tyske soldater og havde tilmed lært at tale tysk gennem sine bekendtskaber.</p> <p>Tiltalte møder en franskmand i tysk uniform ved navn [REDACTED]. [REDACTED] og tiltalte indledte et forhold og begyndte at se mere til hinanden. Tiltalte kunne ikke forstå hvorfor [REDACTED] talte fransk og spurgte derfor [REDACTED], hvortil [REDACTED] svarede at han arbejdede for England og Frankrig som spion. Efter noget tid ville [REDACTED] til Island og han ville have tiltalte med, da han ellers frygtede hun vil anmelde ham. Tiltalte nægtede, men [REDACTED] forklarede at han havde midler til at tvinge hende med. Det blev tiltalte skræmt over og fortalte alt hun vidste til en tysk soldat ved navn [REDACTED]. Det ledte til en anholdelse af [REDACTED], som endte med at sidde i fængsel i fem år. [REDACTED] blev dømt for</p>	<p>Andet (Frygt)</p>

	<p>faneflugt og ikke spionage, grundet gode venners indflydelse.</p> <p>Årsag: Tiltalte blev skræmt af [REDACTED] og henvendte sig derfor til tyskerne for beskyttelse. Tiltalte begyndte at rende med tyske soldater efter hendes konfirmation. Tiltalte oplyser, at hun har haft samleje med fire tyske soldater.</p>	
Angiveri nr. 25 – Anmeldelse om hårdklipning		
<p>Tiltalte [REDACTED] og [REDACTED]</p> <p>Født [REDACTED] 1921 og [REDACTED] 1911.</p> <p>V 19/12 1945</p> <p>Hændelse skete august 1943</p> <p>Dommen: <u>Frifindelse</u></p>	<p><u>Frifindelse</u></p>	<p><u>Frifindelse</u></p>
Angiveri nr. 26 – Anmeldelse om illegal virksomhed		
<p>Tiltalte [REDACTED]</p> <p>Født [REDACTED] 1926</p> <p>V 19/12 1945</p> <p>Hændelse skete marts 1945</p> <p>Dommen</p> <p>Fængsel i 2½ år</p>	<p>Tiltalte var smedelærling hos smedemester [REDACTED]. Smedemesterens søn [REDACTED] og tiltalte havde et anstrengt forhold. En dag i marts, hvor tiltalte har fået fri til at få trukket tænder ud, indfinder tiltalte sig hos nogle tyske vagter i Skive, hvor tiltalte angiveligt skulle have overleveret et brev indeholdende oplysninger om, at [REDACTED] var i besiddelse af illegale blade og våben, hvilket ikke var sandt.</p> <p>Årsag: Tiltalte nægter sig skyldig, men bliver dømt for de overbevisende vidneudsagn. Tiltalte kan have indgivet den falsk anmeldelse i vrede over forholdet til [REDACTED].</p>	<p>Ego</p>
Angiveri nr. 27 – Anmeldelse om våbenbesiddelse		
<p>Tiltalte [REDACTED]</p>	<p>Tiltalte havde stået i forhold til Murerarbejdsmand [REDACTED], som havde fortalt og vist hende at</p>	<p>Penge + Andet</p>

<p>Født [redacted] 1927 Ø X 18/12 1945 Hændelse skete januar/februar 1945 Dommen: Fængsel i 4 år hvoraf 4 måneder anses som udstået.</p>	<p>han var i besiddelse af en pistol. På et senere tidspunkt er tiltalte i selskab med en veninde og to fiskere, hvor de indtager alkohol og tiltalte bliver beruset. Senere samme aften kommer tiltalte og veninden i selskab med nogle tyske soldater som de går en tur med på volden i Nyborg. Soldaterne bliver på et tidspunkt ramt af snebolde og ender med at affyre skud og afsøge området. I sin fuldskab fortæller tiltalte at Murerarbejdsmand [redacted] har en pistol. Senere samme aften kommer tiltalte forbi hos [redacted] for at hente noget tøj. [redacted] sidder og spiller kort med nogle venner. Her vælger tiltalte ikke at advare [redacted], men skynder sig ud med sine ting. Herefter får [redacted] besøg af Gestapo, som gennemsøger lejligheden og finder pistolen. [redacted] bliver anholdt og taget med. Først bliver han afhørt i Nyborg, herefter bliver han flyttet til husmandsskolen i Odense, hvor han bliver udsat for forholdsvis alvorlig mishandling og bliver senere overflyttet til Frøslevlejren.</p> <p>Årsag: Tiltalte afviser at have gjort det for penge, men ender med at have fået udbetalt 1800 kr., som blandt andet kommer fra [redacted] penge. Tyskerne fortalte [redacted] under afhøringerne at de havde betalt tiltalte for angivelsen.</p> <p>Tiltalte mener det var forskrækkelse over skuddet, Ungdommelig besindighed og mulig forvirring af beruselsen.</p>	
Angiveri nr. 28 – Anmeldelse om Hårklipping		
<p>Tiltalte [redacted] [redacted] Født [redacted] 1925 Ø X 20/12 1945</p>	<p>Tiltalte arbejdede på restaurant 'Middagssalen' i Svendborg, hvor hun og veninden [redacted] den 24. august 1943 var blevet udsat for en klipping inde på restauranten, grundet deres</p>	<p>Ego</p>

<p>Hændelse skete august 1943</p> <p>Dommen:</p> <p>Fængsel i 2 år hvoraf 7 måneder anses for udstået.</p>	<p>omgang med tyske soldater. Det anmelder tiltalte til tyskerne og udpeger personer hun antager har deltaget i klipningen. Blandt andet en af tjenerne på restauranten og en skibsbygger som kom meget på restauranten. De blev begge udsat for en anholdelse og blev forhørt i tre timer, hvorefter de blev løsladt.</p> <p>Årsag: Tiltalte ønskede de ansvarlige for klipningen straffet.</p>	
<p>Angiveri nr. 29 – Angivelse af russisk kvindelig jøde</p>		
<p>Tiltalte [redacted] og [redacted]</p> <p>Født [redacted] 1886 og [redacted] 1894.</p> <p>Ø X 20/12 1945</p> <p>Hændelse skete juli 1944</p> <p>Dommen:</p> <p>Fængsel i 6 år hvoraf 7 måneder anses som udstået for begges vedkommende</p>	<p>De tiltalte havde stødt på en [redacted] på gaden, som tiltalte [redacted] anså for at være jøde. Senere havde [redacted] så skrevet oplysninger (Navn og adresse) ned om [redacted] og ladet sin kone tiltalte [redacted] aflevere dette på fodfolkskasernen i Odense, hvor tyskerne var indlogeret. Oplysningerne viste sig at være forkerte. Modstandsbevægelsen havde lykkedes med at aflytte Gestapos telefonforbindelse på husmandsskolen i Odense og følgende samtale fandt sted: "En Fru [redacted] spørger efter [redacted] og hun siger til ham: Se nu har min Mand og jeg været oppe paa Folkeregisteret, men der er saa mange [redacted] i Danmark. Ja, men hun skulde jo hedde [redacted] [redacted]? Det er slet ikke saa let, det kan jo ogsaa være hendes Pigenavn, vi har faaet fat i, jeg forstaar bare ikke, at hun saadan kan forsvinde, for jeg har set hende for en Uges Tid siden. Ja, pas paa, jeg tror, at hendes Fader tigger paa Slagteriet en Gang om Ugen, lad for Resten Deres Mand gaa derud og faa fat i ham. Jan, men det er slet ikke saa nemt for min Mand. Hvad laver han da, han har da ikke saa travlt. Nej, det har han ikke, men han læser sin Avis og hører Radio. Ja saa Fru [redacted], hvis De nu skulde løbe paa hende,</p>	<p>Ideologi</p>

	<p>saa gaa bagefter hende og se, hvilket Hus hun gaar ind i, det er jo snart den eneste Maade at faa fat i hende, i øvrigt kan De jo faa nogle Bekendte til at hjælpe Dem, Held og Lykke Fru ■■■, og ring mig op igen.”</p> <p>Årsag: Tiltalte erklærer sig uskyldige. Endvidere er beviserne så tunge, at de blev dømt. Ideologisk motiv – Anmeldelse handler om kvindens religiøse og nationale ophav. Ydermere bliver de ikke tvunget af tyskerne til at angive den jødiske kvinde. De modtager givetvis heller ikke penge for det.</p> <p>■■■ var medlem af DNSAP.</p>	
Angiveri nr. 30 – Anmeldelse til Schalburg Korpset om nedsættende udtalelse		
<p>Tiltalte ■■■■■ ■■■■■ Født ■■■■■ 1915 Ø IX 20/12 1945 Hændelse skete december 1944 Dommen: Fængsel i 8 år. Kendes uværdig til almen tillid for bestandig</p>	<p>Tiltalte var steget på toget i Køge til Gruberholm/Ruberholm. ■■■■■ var med samme tog. De står af på samme station og på perronen kalder ■■■■■ tiltalte for en feltmadras og fulgte efter hende på vejen hjem. Næste dag var tiltalte på ny i Køge, hvor hun anmeldte det passerede til Schalburgkorpset. Schalburgkorpset sendte derefter nogle folk ud for at tale med tiltalte på dennes bopæl, hvorefter de hentede ■■■■■ og tog ham med på politistationen, hvor han blev slået i ansigtet med en pisk med flettede snerte, samt slået på de blottede kønsdele adskillige gange med en gummiknippel. Nielsen var uarbejdsdygtig i et halvt år og havde stadig mén efter torturen under retssagen.</p> <p>Årsag: Tiltalte var blevet kaldt en feltmadras og følte sig selvfølgelig krænket af dette.</p>	Ego
Angiveri nr. 31 – Anmeldelse ved et tilfælde en sabotøraktion		
<p>Tiltalte ■■■■■ ■■■■■ Født ■■■■■ 1904</p>	<p>Tiltalte skulle med sin familie (Kone og 4-årige barn) til konfirmation hos sin svoger i Skørringe. På vej tilbage fra konfirmationsfesten om aftenen,</p>	Andet (Uagtsomhed) + Tvang

<p>Ø X 8/1 1946</p> <p>Hændelse skete 9. april 1945</p> <p>Dommen:</p> <p>Fængsel 1 år hvoraf 172 dage anses som udstået.</p> <p>Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>ser tiltalte tre biler holdende i vejkanterne i Christianseede Skov, herefter blev familien standset af en af frihedskæmpernes vagtposter, som beder dem at vende om, imens peger vagtposten på tiltalte med en pistol. Familien vender om og overnatter hos svogeren. Senere kan tiltalte høre skud fra skoven, hvor frihedskæmperne og tyskerne er kommet i ildkamp. Dagen efter omkring kl. 10 passerede familien igennem Christianseede skov, hvor de gjorde hold ved Ryde station, da tiltalte så tre tyske soldater han kendte. Tiltalte fortalte at der havde været nogle sabotører om natten og at han havde set tre biler. Herefter fortalte han det samme til sin ven [REDACTED], som gik i nærheden. De gik sammen hen og så på den døde chauffør, hvis lig var blevet lagt ved stationen. Her blev tiltalte udspurgt af en kvinde om tiltalte kendte den afdøde, hvilket han benægtede. Tiltalte tog med familien hjem og omkring 12-tiden fik tiltalte besøg af tre civilklædte Gestapo-folk. Gestapo ønskede at få alle oplysninger om sabotørerne, som tiltalte havde. Da tiltalte nægtede at kende noget til det, pressede Gestapo ham til at fortælle alt han vist også den ene bils nummerplade, dog uden at anvende voldelige metoder. Dette ledte til anholdelsen af ejeren af automobilforretningen [REDACTED], der dog kun var anholdt i få timer og derefter løsladt.</p> <p>Årsag: Tiltalte er tydeligvis uagtsomhed i perioden, hvor han taler om hvad han så på åben gade, hvorefter Gestapo tvang oplysningerne ud af tiltalte.</p> <p>Tiltale var som rapporten angiver en sinke i udtalt grad.</p>	
--	---	--

Angiveri nr. 32 – Anmeldelse om illegale blade til Gestapo

<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1925 Ø VIII 8/1 1946 Hændelse skete september 1944 Dommen: Fængsel i 2 år hvoraf 8 måneder anses som udstået. Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>Tiltalte får gennem sin kæreste at vide, at købmand [REDACTED] søn [REDACTED] var eftersøgt af Gestapo givetvis på grund af illegal bladvirksomhed. Dagen efter talte tiltalte med sin arbejdsgiver Glarmester [REDACTED] om hvad der skete i byen (Helsingør) under en vinduespudsning på Wisborg, hvor Gestapo holdte til. I den forbindelse fortalte tiltalte [REDACTED] det samme, som tiltalte havde fået fortalt af kæresten dagen forinden. [REDACTED] havde ved tidligere lejligheder udtalt sig dybt kritisabelt om stikkere, på trods af at han var tilhænger af Nazismen og medlem af DNSAP. Sidst på arbejdsdagen tager [REDACTED] tiltalte med ind på et af kontoerne på Wisborg, hvor der befinder sig to Gestapo-folk, som ønsker at høre de samme oplysninger fra tiltalte, som [REDACTED] havde fået. Tiltalte føler sig presset til at fortælle det. [REDACTED] nåede at blive advaret og kom til Sverige inden Gestapo kunne få fat i ham. Årsag: Tiltalte oplevet sig presset til at fortælle Gestapo om hvad han havde hørt. Medlem af DNSAP fra august – november 1944 på [REDACTED] insisterende opfordring.</p>	<p>Andet (Uagtsomhed) + Tvang</p>
---	---	-----------------------------------

Angiveri nr. 33 – Anmeldelse af 3 venner i beruset tilstand

<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1924 V 9/1 1946 Hændelse skete december 1944 Dommen: Fængsel i 1½ år hvoraf 200 dage anses som udstået.</p>	<p>Tiltalte havde drukket sig beruset i Ringkøbing og kommer senere på aftenen i klammeri (slagsmål) med tre tidligere skolekammerater. Tiltalte vælger i sin fuldskab at tilkalde tyske soldater, som anholder de tre tidligere skolekammerater til tiltalte og tager dem med over til barakkerne ved samlestaldene. Hvor de bliver løsladt nogle timer senere med en advarsel.</p>	<p>Ego</p>
---	--	------------

<p>Kendes uværdig til almen tillid i 5 år.</p>	<p>Årsag: Tiltalte har haft svært ved at have sociale relationer og har ved afvisninger tilkaldt den tyske værnemagt.</p>	
<p>Angiveri nr. 34 – Anmeldelse af deserterede tyskere, skjulte soldater og illegale blade</p>		
<p>Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Født [REDACTED] 1917 V 11/1 1946 Hændelser skete omkring marts 1945 Domme: Fængsel i 14 år hvoraf 250 dage anses som udstået. Kendes uværdig til almen tillid for bestandig.</p>	<p>Tiltalte blev en dag i marts 1945 i Borris stoppet af to tyske befalingsmænd, som spurgte om tiltalte viste hvor der befandt sig to tjekere i tysk krigstjeneste, som havde deserteret. Dette viste tiltalte godt og fulgte dem uden videre til gården, hvor de opholdt sig. Den ene tjekke blev anholdt og dømt til døden, mens den anden slap væk. Gårdejeren blev også anholdt og sendt til Frøslevlejren. Senere kom tiltalte tilbage til gården, for at se om han kunne finde den sidste tjekke, hvilket ikke lykkedes ham.</p> <p>Senere i samme måned blev tiltalte spurgt om han viste hvor lærer [REDACTED] befandt sig, hvilket han gjorde og fulgte tyskerne over til lærer [REDACTED]. Det var lærer [REDACTED] søn de var ude efter. Sønnen opholdt sig hjemme og blev pågrebet af tyskerne. Uden ransagning af huset, som tiltalte deltog ivrigt i, fandt tyskerne beviser for sønnens illegale bladvirksomhed. Sønnen blev først sendt til Gestapo i Skjern, derefter Herning, så Aarhus og til sidst til Frøslevlejren. Sønnen var blevet banket i Herning og havde sultet i Frøslevlejren, men var ellers ikke blevet mishandlet.</p> <p>Årsag: Tiltalte handlede ud fra impulser og hvad der kunne tilfredsstille dennes lyster. Uden at tage hensyn til andre danske statsborgere. Det virker ikke til at tiltalte har angivet for penge.</p> <p>Tiltalte er ikke nazist, har ikke været medlem af DNSAP og er ikke tyskvenlig. Endvidere har tiltalte gjort tjeneste i Waffen SS fra august til november 1941 – Fordi han ville opleve noget.</p>	<p>Ego</p>

	Yderligere har tiltalte arbejdet for tyskerne i flere omgange. Tiltalte udtalte at han ikke har modtaget penge fra tyskerne, medmindre han havde arbejdet for dem (legemligt).	
Angiveri nr. 35 – Anmeldelse om illegal virksomhed		
Tiltalte [REDACTED] [REDACTED] Ø IX 14/1 1946	TOM	TOM